Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак

1925 йилдан чиқа бошлаган

Туркистон

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1996 йил 25 декабрь Чоршанба.
№ 94 (14392)

«Камолот» юксалиш йўлида

МАЪНАВИЯТСИЗ КЕЛАЖАК ЙЎҚ

Чуқур фалсафага асосланмаган воқеликда қудрат йўқ. Истаган ишнинг рўёби эзгулик туғдириши учун ақл-идрок керак. Ваҳшийлик, тубанлик, қаллоблик учун сарфланган ҳаракат, ақллилик эмас. Бу шунчаки ёвуз тушунча. Маънавият йўқ жойда, яхшилик, адолат, тараққиёт ҳеч қачон тантана қилмаган.

Йиғинда, «Маънавиятсиз келажак йўқ» — деган сўзлар яна бир бор такрорланди. Президентимиз Ислом Каримов ўртага ташлаган ушбу шиор бу ерда айтилиши муҳим эди. Чунки бу даврага ёшлар йиғилган. Улар иштирокида маънавият ва маърифат масалалари муҳокама этилаётир. Аҳамиятли шартномага имзо чекилаётир.

Ўзбекистон Республикаси ёшларининг «Камолот» жамғармаси, Ўзбекистон Республикаси маънавият ва маърифат жамоатчилик маркази ўзаро ҳамкорлигининг табиийки, боиси бор. Ёшларнинг «Камолот» жамғармаси ташкил этилиши жараёнига назар ташласангиз, унинг мақсади фақатгина ёшларнинг иқтисодий муаммоларни ҳал этиш вазифасигина эмас, балки биринчи навбатда уларни маънавиятли, маърифатли, кенг дунёқарашга эга бўлган соғлом кишилар бўлиб етишишлари учун кўмаклашиш ва таянч бўлиш эди.

«Камолот»нинг кейинги пайтларда амалга ошираётган кенг кўламли ишлари борасига ушбу шартнома ҳам киради. Яъни унда, Республиканинг маънавий юксалиши йўлида ёш авлодни билимли, маданиятли, Ватанга садоқатли, қадриятларга, аждодлар меросига ҳурматли юксак маънавият эгалари қилиб тарбиялаш мақсадида ўзаро ҳамкорликда фаолият олиб боради, дейилади. Шартномада, оилаларни мустаҳкамлаш, маҳалладош анъаналарни тиклаш, ўринсиз ажралишлар олдини олмоқ мақсадида маҳалла судларини ташкил этиш, маърифий учрашувлар уюштириш, зиёлилардан иборат гуруҳлар ташкил этиш, республикада кечаётган бозор иқтисодиёти сиёсатини ёшлар тўғри англаб етишлари учун ва бу борада туғилаётган муаммоларнинг ечимини топишда уларга ёрдам бериш каби муҳим масалалар кўзланган.

«Камолот» жамғармаси бошқаруви раиси Ҳотам Абдураимов шартнома тузиш ҳақидаги фикрлари билан ўртоқлашар экан, «Биз маънавиятимиз, тарихимиз, қадриятларимизга ҳурмат-эътибор билдирмасак, ривожлантира бормасак, келажакда иқтисоди ва тараққиёти кучли мамлакатни қуришга қурбимиз етмайди. Бунда айниқса, ёшларнинг замонавий билимларга, юксак тажрибаларга эга бўлмоқлари керак. Ўзаро тузилаётган битим ана шу мақсадларни рўёбга чиқаришда ёрдамлашади, деган умиддаман», деди.

Йиғилишда Республика маънавият ва маърифат жамоатчилик маркази раҳбари Неъмат Аминов ёшларни маънавиятни барчамизнинг муҳим ишимизга айлантиришда фидойилик кўрсатишга даъват этди.

Бугун «Камолот» қошида эндигина ташкил этилган ёш ижодкорлар клубининг иккинчи йиғилишида шартномага имзо чекилди. Бу иккала тадбирнинг ўзаро ҳамоҳанглиги бор. Шартномага қўл қўйган дақиқалардан эътиборан, унинг ижроси амалга ошаётганлигининг маъноси эди бу.

Даврада мушоира бошланди. Клуб аъзолари Шоира Акбарқулова, Гулжамол Асқарова, Лайло Соатова, Хуршида Полвонова, Аъзам Обидовлар ўз ижодларидан намуналар ўқиб беришди. Йиғилганлар санъат, театр, куй-қўшиқ, рақс, рассомчилик борасида ўз маҳоратларини намойиш этган Абдулла Қодирий номли Маданият институти талабаларининг «Туғён» гуруҳи, республика ўрта махсус санъат мактаби «Шайдо» ансамбли қатнашчилари Хуршидбек Ғуломов, Жасурбек Раҳимов, Отабек Камбаралиев, Акрамжон Халилов, Азизбек Умаров, Жасурбек Шавкатназаров, Ирода Жалиловалар санъат боғида очилаётган ажойиб ғунчалар эканликларига амин бўлишди.

Кечада ёш таниқли санъаткорлар Шерали Ҳожиев бошчилигидаги «Мўтти» театри, ёш, истеъдодли хонанда Алишер Ҳолиқовлар ҳам ичакузди аскиялари ва дилрабо куй ва қўшиқлари билан иштирок этишди.

Клубнинг энг кичик аъзоси Нодиржон Каримов. У 6 ёшда. 252-боғча тарбияланувчиси. Нодиржон тадбир давомида ўтириб, «Она ва бола» суратини чизди. Жажжигина беғубор қалб тафаккури ҳалитдан неларга қодир эканлигига ҳамма тан берди. Маънавияти юксак халқнинг фарзандлари келажакка ишонч билан боқар экан, бундай юртнинг келажаги буюк бўлғусидир.

М. ҚУРБОННИЁЗОВА,
«Туркистон» мухбири.

Асқар АКАЕВ:

ЎЗБЕКИСТОН – БАРҚАРОРЛИК ВА ТИНЧЛИК ТАЯНЧИ

Қирғизистон Президенти Асқар Акаев Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов таклифига биноан 24 декабрь куни расмий ташриф билан мамлакатимизга келди.

Тошкент аэропортида олий мартабали меҳмонни Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов кутиб олди.

Миллий либосдаги қизлар президентларга анвойи гуллар ҳадя қилишди.

Дўрмондаги қароргоҳда эса Қирғизистон Президентини расмий кутиб олиш маросими бўлди.

Ислом Каримов ва Асқар Акаев шоҳсупага кўтарилдилар. Икки давлат мадҳиялари янгради. Президентлар фахрий қоровул сафи олдидан ўтдилар.

Шундан сўнг, икки Президент ўзаро яккамаякка суҳбатлашди. Суҳбат давомида икки давлат ўртасидаги алоқаларни янада ривожлантириш билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинди.

Ўзбекистон раҳбари буюк дўстлик ва эҳтиром рамзи сифатида Қирғизистон Президентига ўзбек зар чопонини кийдирди. Президент Асқар Акаев эса Ислом Каримовга қирғиз ҳайкалтарошлари ишлаган соҳибқирон Амир Темурнинг от устидаги мўъжаз ҳайкалини совға қилди.

Қардош Ўзбекистон билан Қирғизистон Республикалари ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик алоқалари ўзининг янги ривожланиш босқичига кўтарилмоқда. 24 декабрь куни Дўрмон қароргоҳида бўлиб ўтган учрашувлар ва музокаралар ана шундан дарак берди. Қароргоҳнинг музокаралар залида Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов ва Қирғизистон Президенти Асқар Акаев иштирокида ҳар икки мамлакат ҳукумат делегацияларининг кенгайтирилган таркибдаги музокаралари бошланди.

Мамлакатимиз раҳбари истиқлолнинг ўтган беш йили давомида ҳар икки мамлакат мустақилликни мустаҳкамлаш, иқтисодий ва сиёсий ислоҳотлар, барқарор ривожланиш истиқболини таъминлаш борасида талай ютуқларга эришгани ҳамда бунда давлатларимизнинг бир-бирини чуқур тушуниши ва ўзаро ишончи, манфаатли ҳамкорликни тобора кенгайтира бораётгани муҳим омил бўлаётганини таъкидлади.

Иқтисодиётда бозор муносабатлари қарор топаётган бугунги кунда маданияти, дини ва урф-одатлари уйғун халқларимиз ўзаро ҳамкорлик алоқалари жадал равнақ топишидан ҳар қачонгидан ҳам кўра кўпроқ манфаатдордир.

Шу боис Президент Ислом Каримов давлатларимиз ҳамкорлигининг асосий йўналишлари ҳақида тўхталар экан, аввало, савдо-иқтисодий алоқаларни янада ривожлантириш лозимлигини таъкидлади. Қирғизистон билан автомобилсозлик соҳасида ҳамкорлик қилиниши, хусусан, «УзДЭУавто» учун бу қўшни мамлакатда жамловчи деталлар тайёрланиши диққатга сазовордир. Мамлакатимиз раҳбари бу таклиф Қирғизистон Президенти Асқар Акаев томонидан қўллаб-қувватланганини мамнуният билан қайд этди.

Бундан ташқари, Ўзбекистон ва Қирғизистоннинг чегара туманларида эркин иқтисодий ҳудудлар ташкил қилиниши мамлакатларимиз ўртасидаги интеграциянинг навбатдаги босқичини бошлаб беради. Шунингдек, Ўзбекистон, Қирғизистон ва Қозоғистон давлатлари ўртасида барпо этилаётган ягона иқтисодий макон доирасидаги ҳамкорликни янада жонлантириш эҳтиёжи ортмоқда. Президент Ислом Каримов бу борада зарур ҳуқуқий асос яратилгани, энди уни янада кенгроқ жорий этиш мавриди келганини таъкидлади.

Мамлакатимиз раҳбари, шунингдек, Ўзбекистон билан Қирғизистон ўртасида трансмиллий коммуникация йўллари, хусусан, Андижон – Уш – Иркештом орқали Хитойга чиқадиган йўл қурилиши, Орол денгизи ҳалокати оқибатларини биргаликда бартараф этиш, фан-техника ва маданият соҳасида, жумладан, Ўзбекистонда Қирғизистон кунлари, Қирғизистонда Ўзбекистон кунлари ўтказиш, наркобизнесга қарши кураш борасида кенг ҳамкорлик қилиниши муҳим аҳамиятга эгалигини қайд этди.

Президент Асқар Акаев ўзбек халқи тарихан Марказий Осиё халқлари маданияти ва маънавиятининг юксалишида катта ўрин тутганини қайд этиб, қардошликнинг ана шу хайрли анъаналари бугун ҳам давом этаётганини таъкидлади.

– Қирғиз халқи мустақилликка эришганидан буён иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш, порлоқ ва фаровон келажакни таъминлаш йўлида меҳнат қилар экан, ҳамиша ўзбек халқининг маънавий мадади ва амалий кўмагини ҳис қилиб келмоқда, – деди Президент Асқар Акаев. – Агар уч йил аввал Қирғизистон ташқи савдосида Ўзбекистон учинчи ўринда турган бўлса, бугунги кунда у биринчи ўринга чиқди. Мамлакатларимиз ўртасидаги маҳсулот айирбошлаш ҳажми жорий йилда ўтган йилга нисбатан 4 баробар ошди ва қарийб 200 миллион АҚШ долларига етди.

Президент Асқар Акаев ўз мамлакати ҳамиша Ўзбекистоннинг энг яқин ҳамкори бўлиб қолиши, зеро, Қирғизистон қудратли Ўзбекистон тимсолида Марказий осиёда барқарорлик ва тинчлик таянчини кўришини таъкидлади. Шунингдек, Асқар Акаев мамлакатимиз раҳбарининг Андижон – Ўш – Иркештом орқали Хитойга чиқувчи темир йўл қуриш ҳақидаги таклифини Қирғизистон иқтисодий тараққиётида ҳам муҳим ўрин тутувчи буюк ғоя, дея юксак баҳо берди.

Кенгайтирилган таркибдаги музокаралардан сўнг давлатлараро ҳужжатларни имзолаш маросими бўлди. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов ва Қирғизистон Президенти Асқар Акаев Ўзбекистон Республикаси билан Қирғизистон Республикаси ўртасида абадий дўстлик ҳақидаги ва ҳарбий соҳада ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги шартномалар ҳамда савдо-иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий ҳамкорлик бўйича ҳукуматлараро қўшма комиссия тузиш ҳақидаги протоколга имзо чекдилар.

Шунингдек, Ўзбекистон ва Қирғизистон Республикалари ҳукуматлари ўртасида фуқаролик, оилавий ва жиноий ишлар бўйича ҳуқуқий ёрдам ва ҳуқуқий муносабатлар тўғрисидаги шартнома, сармояларни ўзаро рағбатлантириш ва ҳимоялаш, валютани ва экспортни мувофиқлаштириш соҳасида ахборот алмашиш, фойда ва даромаддан иккиёқлама солиқ олмаслик ва солиқ тўлашдан бўйин товлашнинг олдини олиш каби жами 20 га яқин ҳужжат имзоланди.

Оммавий ахборот воситалари вакиллари билан учрашув чоғида Президентлар ўзаро тенг ҳуқуқлилик ва манфаатдорлик асосига қурилган Ўзбекистон ва Қирғизистон ўртасидаги муносабатларнинг ҳуқуқий асоси янада мустаҳкамланганини таъкидладилар. Президент Асқар Акаев Ўзбекистон раҳбариятининг ички бозорни ҳимоя қилиш борасидаги сиёсатига юқори баҳо бериб, уни қўллаб-қувватлашини билдирди.

Президент Ислом Каримов Қирғизистон телевидениеси мухбири саволига жавоб қайтарар экан, янги йилда қирғиз халқига эзгу тилаклар тилади, бугунги иқтисодий қийинчиликлар ўткинчи эканини қайд этиб, халқларимизнинг эртанги кунга ишончи, ўзаро дўстлиги ва ҳамкорлиги порлоқ келажакни таъминлашда муҳим ўрин тутишини таъкидлади.

* * *

Шу куни Қирғизистон Президенти Асқар Акаев мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримов ҳамроҳлигида Алишер Навоий номидаги миллий боққа ташриф буюриб, буюк шоир ва давлат арбоби ҳайкали пойига гуллар қўйди.

Қирғизистон Президентининг мамлакатимизга расмий ташрифи давом этмоқда.

(ЎзА).

ИСТИҚБОЛГА ЮЗ ТУТГАН ШАҲАР

«Агар бизнинг куч-қудратимизга шубҳа қилсанг, биз қурган иморатларга боқ!» Шаҳри азим Шошнинг кенг ва файзли кўчаларидан ўта туриб жаҳонгир Амир Темурнинг ана шу сўзлари хаёлимдан ўтди. Гарчи ҳозир юртимизда қиш эса-да, шаҳримиз янада мафтункор, сеҳрли бўлиб қолган. Тилла ранг барглар билан қопланган йўлкалардан оҳиста ўтиб борасиз. Қалбингизни эса... Йўқ-йўқ, маҳзунлик эмас, қандайдир фараҳбахш, маъсуд туйғулар чулғаб олган.

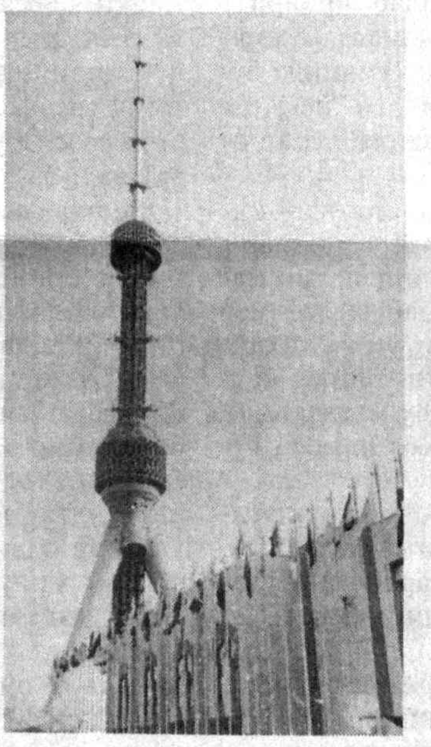

Машҳур турк фото тасвирчиси Аргун Чиғатойнинг ушбу сўзлари ҳеч кимни бефарқ қолдирмаса керак: «Мен дунёнинг кўпгина мамлакатларида, шаҳарларида бўлганман. Айниқса Европа давлатларининг шаҳарлари гўзаллиги, озодалиги таърифи ҳақида узоқ сўйлаш мумкин. Ҳамма нарса муҳайё. У ерда киши барча шароитлари етарли бўлган меҳмонхонада, юргандек сезади ўзини. Меҳмонхона бари-бир меҳмонхонада. Тошкентда эса муҳит ўзгача. Тўғри, шаҳрингиз кўчалари ҳам саришта, обод. Лекин бу ерда киши ўзини сира бегонадек ҳис этмайди. Бундаги тароватў файзни, одамлардаги самимийлигу меҳр-оқибатни бошқа жойларда учратмадим».

«...Файзу тароватни, самимиятни бошқа жойда учратмадим...» Тошкент тароватi аввалари ҳам хорижликларнинг эътиборини тортган. Лекин сўнгги беш йил ичида пойтахтдаги ўзгаришлардан ҳатто ўзимизнинг ҳайратимиз ошади. Шаҳар тарихи 2 минг йилдан ортиқроқ, лекин шунинг билан бирга у жуда навқирон, мустақилликнинг олтинчи йилига қадам қўйган келажаги буюк давлатнинг навқирон пойтахти ҳамдир.

— Мустақиллик шарофати билан Тошкентнинг қиёфаси тобора гўзаллашиб боряпти, — дейди «Тошкентуйжой инвест қурилиш» корпорацияси раиси Тоҳир Зокиров. Бу ўринда Республикамиз Президенти ва ҳукуматимизнинг пойтахтимиз чиройига-чирой, кўркига кўрк қўшиши учун кўрсатаётган ғамхўрлигини қувонч билан тилга олиб ўтиш жоиздир.

Дарҳақиқат, Тошкентимиз қиёфаси ҳали ҳеч қачон бу даражада тез ва соз ўзгармаганди. Унга бўлган эътибор бу қадар улкан бўлмаганлигини ҳамшаҳарларимизнинг ўзлари қувонч билан эътироф этишяпти. Беш йил. Шу вақт ичида пойтахтимиз ҳаётининг иқтисодий, ижтимоий, маданият, спорт соҳаларида рўй берган ўзгаришлар, янгиликлар кўлами, унинг халқаро миқёсда тобора юксалиб бораётган нуфузи жаҳоншумул аҳамият касб этди.

Тошкентни Эски шаҳар қисмисиз тўлалигича тасаввур этиш мумкин эмас. Уни қайта қуриш ва обод қилиш юзасидан қабул қилинган ҳукуматимиз қарори жуда катта тарихий воқеа бўлди, десак янглишмаймиз. Ушбу қарор тезлик билан шаҳар жонкуярлари, рассомлар, меъмору қурувчилар, лойиҳачи, муҳандислар учун ҳаракат дастурига айланиб кетди. Сабаби унда Тошкентнинг Эски шаҳар қисмида кенг миқёсли бунёдкорлик ишларини амалга оширишда «Тошкентуйжойинвест» қурувчиларининг хизматлари беқиёс. Уларни самарали, тинимсиз сайъи-ҳаракатлари туфайли Сағбон, Қорасарой, Фаробий каби тарих билан тиллашган кўчаларда кенгайтирилди. Кенгайтирилган янги кўчаларда ободонлаштириш ишлари жадал олиб борилиши билан биргаликда бу жойларда замонавий уй-жойлар, аҳолига хизмат кўрсатиш шаҳобчалари, маҳалла гузарлари қурилди. Халқимизга қулайликлар яратиш мақсадида ушбу кўчалар бўйлаб троллейбуслар қатнови йўлга қўйилди. Бозорлар аҳолининг турмуш тарзи даражасини намоён этувчи кўзгудир. Шаҳримиздаги тўкин-сочин бозорлар қадим-қадимдан етти иқлимга маълум ва машҳур бўлган. Бугун уларни қайта тиклаш ишларига алоҳида диққат қилинаётгани нуроний отахону-онахонларимиз таҳсинига, эзгу дуоларига сазовор бўляпти. Янги қурилаётган бозорларда шарқона анъаналарни тиклашга алоҳида эътибор беріляпти. — Дейди биз билан суҳбатда Тоҳир ака. Шарқона меъморий услублар ва замонавий архитектура ютуқларини уйғунлаштирган янги бозорлар халқимизга бирдек манзур бўлмоқда. Энг муҳими шаҳримиз қиёфаси ўзгариб замонавий руҳ билан бирга миллийлик мужассамлашиб кетмоқда. Ободончилик ишлари илгарироқ бошланган Чорсу, Олой, Кўкча, Қўйлиқ, Фарҳод, Бешёғоч каби марказий деҳқон бозорлари, шунингдек «От чопар» буюмлар бозорининг иккинчи навбати, «Бектемир», «Миробод» ва бошқа бозорлар фойдаланишга топширилди. Маҳалла мавзеларида эса халқимиз учун қулай бўлган кўплаб ихчам бозорлар қурилмоқда.

Буюк соҳибқирон бобомиз Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига бағишланган байрам тантаналирининг садоси узоқ-узоқларга таралди. Она юртимизда бошланган тўйнинг акс-садоси Францияда янгради десак муболоға бўлмайди. Унинг номи билан юритилувчи хиёбонга туташиб кетган сўлим жойда бунёд этилган Темурийлар тарихи давлат музейи шаҳримиз кўркига кўрк, файзига файз қўшди.

Пойтахтимизнинг қоқ марказида Амир Темур номи билан боғлиқ бўлган бундай меъморий мажмуанинг яратилишида ўзига хос рамзий маъно бор, албатта. Музейнинг қурилиши тарихимизга кўп асрлик давлатчилигимизга бўлган ҳурматимиз, аждодларимизни улуғлаш ва эъзозлаш тимсолидир. Айни пайтда бу мўътабар маскан халқимизнинг кўп асрлик анъаналарига, миллий қадриятларимизга меҳр-муҳаббати тобора ортиб бораётганини кўрсатиш билан биргаликда ёшлардаги ватанпарварлик, миллий ғурур туйғуларини шакллантиришга ҳам хизмат қиляпти.

Пойтахтимиз гўзаллигига гўзаллик бахш этаётган бу ажойиб ҳашаматли бинонинг ҳам қад ростлашида «Тошкентуйжойинвест» қурувчиларининг муносиб улиши бор.

—Музейга курсдошларим билан кириб, тўғрисини айтсам, ҳайратдан лол қолдим, — дейди Тошкент давлат университети талабаси Азиза Райимова, — Ўтмишга,

маданиятимизга бўлган ихлосим янада ортди. Аждодларимизнинг ким эканини намоён этади музей. Қолаверса қурувчилар, кўлигул уста-ҳунармандларимиз, мусаввир-у меъморлар хизматига тасаннолар айтмасликнинг, улар меҳнатини алоҳида эътироф этмасликнинг сира иложи йўқ. —Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятида ўрни тобора ортиб, мустаҳкамланиб бораётгани баробарида Тошкентнинг ҳам Халқаро нуфузи янада ошмоқда. Хўш, бу нималарда ўз аксини топяпти? Энг аввало, Тошкентда жаҳоншумул аҳамиятга молик учрашувлар, халқаро кенгаш ва анжуманларнинг мунтазам ўтказилиши яхши одат-анъанага айланиб бормоқда. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Халқаро валюта фонди, Жаҳон банки, Европа тикланиш ва тараққиёт банки, Европа Иттифоқи Комиссияси ва бошқа ташкилотлар бу ерда ўзларининг минтақавий ваколатхоналарини очдилар. Шу йил Наврўз байрами арафасида эса Тошкентда Республика Биржа маркази қурилиб, фойдаланишга топширилди. Пойтахтимизда спорт иншоотларининг қурилишига ҳам катта аҳамият берилмоқда. Юнусобод спорт мажмуасининг барпо этилиши фикримизнинг ёрқин далили бўла олади. Дарвоқе, бу ягона мисол эмас. Агар қурилаётган спорт-соғломлаштириш масканларининг энг асосийлари ҳақида тўхталиб ўтадиган бўлсак, булар қуйидагилардан иборат:

«Чорсу» меҳмонхонаси орқасида катта майдонда машиналарнинг гувиллаши бир лаҳза-да, тинмайди. Бунда бунёд этилажак «Чорсу» спорт-соғломлаштириш мажмуида роппа-роса минг нафар спорт ишқибозлари учун мўлжалланган теннис корти, очиқ ва ёпиқ турдаги сузиш ҳавзаси, кичкинтойлар учун махсус чўмилиш ҳовузи, ҳар қайсиси 600 ўриндан иборат бўлган бадантарбия ва спорт заллари ўрин олади. Қурилиш ишларида «Ўзагроқурилиш», «Ўзбексаноатфуқароқурилиш», «Давлатсувхўжаликқурилиш» каби ташкилотларнинг қурувчилари ҳамжиҳатликда меҳнат қилишяпти. Тошкент шаҳар ҳокимлагида эса «Роҳат» кўли ҳудудида спортнинг энг оммалашган тури — гольф — клуб қуриш ва ундан фойдаланиш бўйича Америка Қўшма Штатларининг машҳур «Олден Стар ИНК» корпорацияси билан қўшма корхона тузиш ҳақидаги келишув имзоланганига ҳали унчалик кўп вақт бўлганича йўқ. Юртимизга ташриф буюраётган сайёҳлар сони кун сайин ортса ортаяптики, лекин асло камаймаяпти. Ўз навбатида қурувчи, меъморларимиз олдида яна янги вазифаларнинг вужудга келиши табиий ҳолдир.

Шаҳримиздаги «Ўзбекистон» меҳмонхонаси халқаро талаблар даражасида таъминланди. Унинг ёнида бўлса «Ля Меридиан» меҳмонхонаси савлат тўкиб турибди. «Тошкент Ленд» — кўнгил очар боғининг ёнидаги ойнаванд муҳташам «Интер Континенталь — Тошкент» меҳмонхонасининг маҳобати ўзгача! Тез орада шаҳримиз ҳуснига яна битта шундай гўзал бино ҳусн қўшажак. Негаки, «Тошуйжойинвестқурилиш» корпорацияси Франциянинг «Буиг» компанияси билан ҳамкорликда Алишер Навоий, Амир Темур ва Ҳамид Сулаймонов кўчалари билан кесишган жойда тўрт юлдузли, халқаро талаблар даражасидаги, 15 қаватли меҳмонхона қурилишы режалаштириб қўйилди.

Шаҳарни кезар эканмиз:

— Тошкент ҳудди улкан қурилиш майдонига ўхшайди-я, — деб қўйди кулибгина Ўзбекистон Меъморлар Уюшмаси раиси Феруз ака Ашрафий, — Тошкент Давлат Консерваторияси учун ҳам бино қурилади. У 4 гектардан ортиқроқ майдонни эгаллаб, Ўзбекистон ва Абай кўчаларини кесишувида қад ростлайди. Алишер Навоий номли Ўзбекистон Миллий боғи яқинида ҳам яратувчилик ишлари авжида. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси уйининг кўкка бўй чўзиши учун «Сифат» ҳиссадорлик жамиятининг тиниб-тинчимас қурувчилари жонбозлик кўрсатишмоқда.

Нафақат шаҳримизда, балки бутун диёримизда яратувчилик, бунёдкорлик ишларининг авж олишига асосий сабаб эса юртимизнинг тинчосойишталиги, ҳурлигидир. Президентимизнинг «Биздан озод ва обод ватан қолсин», деган сўзлари юртдошларимизнинг кундалик шиорига айланганига яна бир бор ишонч ҳосил қилдим. Зеро, Ватан тимсолида шаҳри азим Тошкент ҳам ўз аксини топган!

Ўтиб бораётган 1996 йил ватандошларимиз ҳаётида қандай из қолдирди? Ёки ҳадемай эскирувчи тақвимнинг йиртилган варақларидан бўлак ҳеч қандай хотира эмасмикан, дея ўйга толаман. Бироқ шитоб ўзгаришларни кўрибоқ, хавотирларимдан ном-нишон қолмайди.

Ҳа, 1996 йил биз учун том маънода юксалиш, фаровонлик, қут-барака йили бўлди!

Шубҳасизки, келгуси йилда Тошкентнинг қиёфаси, мавқеи, халқаро майдондаги нуфузи янада зиёда бўлажак.

Назокат УСМОНОВА.

ТАНЛОВГА МАРҲАМАТ!

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги ўзбек халқининг қадимий байрами — Наврўзга бағишланган энг сара сценарийлар учун очиқ танлов эълон қилади.

ТАНЛОВ ШАРТЛАРИ:

Муаллифлар ўз сценарийларида Наврўз байрамининг тарихий анъаналари, қадимий халқ ўйинлари, термалари, қўшиқлари ва фольклор-этнографик хусусиятларини ифода этиб, Мустақиллик туфайли республикада рўй бераётган оламшумул ўзгаришларни, янгиликларни ўзига хос бадиий шаклда ифода этмоғи, уларда пойтахтимизнинг байрам ўтказиладиган Навоий номидаги Ўзбекистон миллий боғи, майдонлари ва сайлгоҳларини ҳисобга олишлари шарт.

ТАНЛОВ МУДДАТИ: 1997 йилнинг 20 январигача.

Танлов ғолиблари қуйидаги тартибда тақдирланади:

1 ўрин — 45 минг сўм
2 ўрин — 35 минг сўм
3 ўрин — 20 минг сўм

Бундан ташқари ғолибларни ҳомийларнинг мукофотлари кутади.

Байрам сценарийси бир ярим соатга мўлжалланиши ва машинкада 3 нусхада кўчирилган бўлиб, 20-30 саҳифадан ошмаслиги лозим.

Муаллиф ўз сценарийсини саҳналаштиришга ҳамфикр режиссёрни тавсия қилиш ҳуқуқига эга.

Танловга бир ёки бир неча муаллиф ҳамфикрликда қатнашишлари мумкин. Сценарий қўлёзмалари таҳлил қилинмайди ва қайтарилмайди.

Сценарийлар қуйидаги манзилга йўлланади:
Тошкент ш., Навоий кўчаси — 30
Маданият ишлари вазирлиги
«Наврўз» танловига
Тел: 44-63-63
44-63-73

ИСЛОҲОТЛАР ЙЎЛИДА

ИМЗОЛАР ОРТИДАГИ МИЛЛИОНЛАР

Ихтисослаштирилган Акционерлик Тижорат «Пахта-банки»нинг Самарқанд вилояти филиали бошлиғи Фаҳриддин ҲАМРОЕВ билан мухбиримизнинг мулоқоти:

— Ҳисоб-китобда рақамнинг катта-кичиги бўлмайди. Банк бошқарувчиси сифатида ҳар куни қанча-қанча ҳужжатларга имзо чекасиз. Бу имзолар ортида миллионлаб пул ётади. Хато қилиб қўйишдан чўчимайсизми? Ё ҳужжатларни имзолашни оддий ҳол деб биласизми?

— Ҳақиқатан ҳам мен кунига кўпгина ҳужжатларга имзо чекаман. Ҳар бир ҳужжатнинг қонунийлиги мижознинг Низоми ва унинг банк билан тузган шартномалари (мажбуриятлари)ни тўлиқ билган ҳолда бўлиши лозим. Ҳужжатларни имзолашни оддий ҳол деб билмайман, қандай масъулиятни зиммамга олаётганлигимни ҳис қиламан.

— Пул яшаш тарзининг биринчи эҳтиёжи эканлигини тан оласизми?

— Республикамиз сўмининг азизлигини тан оламан. Лекин, ҳаётдаги яшаш тарзининг биринчи навбатдаги эҳтиёжини пул билан боғлиқ эмас деб ўйлайман. Ҳаётда инсон учун пулдан ҳам азизроқ нарсалар борлигига шубҳа қилмайман.

— Вилоятда сўмнинг қадрсизланишининг олдини олиш учун қандай чоралар кўриляпти? Ва қандай имкониятлар бор?

— Сўмнинг қадрсизланишининг олдини олиш учун банк ғазналаридан муомалага чиқарилаётган нақд пулларнинг савдо-тижорат тузилмалари орқали кўпроқ қайтиб тушиши устидан назоратни кучайтириш керак. Савдо шахобчаларини аҳоли эҳтиёжини қондирадиган товарлар билан тўлдириш ва кўпайтириш лозим деб ўйлайман.

Шунингдек, ўзимизнинг ички имкониятларимиздан келиб чиққан ҳолда хориждан замонавий технологияларни олиб келиб, уни жорий қилиш орқали аҳоли эҳтиёжи учун зарур бўлган товарларни Республикамиз ҳудудида ишлаб чиқариш ва уларни миллий валютамизга сотишимиз керак. Агар шундан кейин ҳам эҳтиёж туғилган тақдирдагина четга мурожаат қилишимиз мумкин бўлади.

Республика миқёсида сўмнинг қадрини сақлаб қолиш ва унинг харид тўлов қобилиятини ошириш учун иложи борича жаҳон андозаларига мос келадиган экспортбоп ва импортнинг ўрнини босувчи товарлар ишлаб чиқаришни яхши йўлга қўйиб, уни ривожлантириш ва кенгайтириш лозим.

— Сизнинг пулга муносабатингиз қандай?

— Ҳар бир инсон ўзининг оиласи учун зарур бўладиган эҳтиёжини қондириш учун меҳнат қилади, қилган меҳнати эвазига маълум миқдорда маош олади ва шу орқали оиласини боқади.

— Мижозларнинг сизлардан бошқа банкка ўтиб кетиш ҳолатлари ҳам бўлиб турадими? Бунга нима сабаб деб ўйлайсиз? Ўтган йилга нисбатан улар сонида қай томонга ўзгариш бўлди?

— Ҳа, бу ҳолатлар бўлиб туради. Яъни, бу нарсалар банк томонидан кўрсатиладиган хизмат сифати, муомала маданияти, ходимларнинг билим савияси, банкнинг молиявий аҳволи, мижозлар вакиллик варақасининг аҳволи билан бевосита боғлиқдир.

Янги ҳисоб рақамини очиш ёки битта банкдан иккинчисига ўтиш мижознинг ихтиёрида, қайси банкни лозим топса, ўша ерга мурожаат қилади. Шу билан бирга шуни ҳам таъкидлашим жоизки, илгари бизнинг вакиллик варақамиз мавжуд бўлган тақчилликлар бугунги кунга келиб тўлиқ бартараф этилди десам ҳеч қандай муболаға бўлмайди. Вилоятимиздаги бўлимларимизда хизмат кўрсатилаётган мижозлар сонини оладиган бўлсак, улар сони 1996 йилнинг 1 декабрь ҳолатига 1995 йилнинг шу даврига нисбатан қарийб 500 тага кўпайган.

Ихтисослаштирилган Акционер-тижорат «Пахта-банки»нинг вилоят ва жойлардаги бўлимларининг асосий мақсади вилоятдаги қишлоқ хўжалиги корхоналарига яқиндан ёрдам кўрсатиш, кўпроқ хизмат қилиш, уларнинг молиявий аҳволини яхшилаш ва иқтисодини кўтариш, колхозчиларнинг ижтимоий ҳаётини фаровонлаштиришдан иборатдир. Яъни, бугунги кунда банк билан мижоз биргаликда ҳамнафас бўлиши лозим.

— Вилоят хўжаликларининг ҳозирги кунда банк қарзлари 629,6 миллион сўмни ташкил этар экан. Банк-чи? Мен муддатида тўланмаган иш ҳақи ва нафақаларни назарда тутаяпман.

— Тўғри, бугунги кунда корхоналар ва ташкилотлар қаторида банк ходимлари ҳам ўз вақтида иш ҳақини олишмаяпти. Ҳозирги кунда муддатида тўланмаган иш ҳақи катта суммани ташкил этади. Бунга асосий сабаб мижозлар ҳисоб-китоб рақамларида маблағнинг йўқлиги ва юқорида таъкидлаб ўтганимдек, муомалага чиқарилган нақд пулларнинг банк ғазналарига тўлиқ қайтиб тушмаслигидир. Корхоналар ва ташкилотларнинг ҳисоб-китоб рақамларида маблағнинг бўлмаслигига бирдан-бир сабаб томонлар бўйича тузилган «буюртмалар портфели»нинг тўлиқ бажармаслигидадир.

— Мижозлар сизни ҳам дуо қилиб туришадими? Қайси ҳолатларда?

— Мижозларнинг дуосини олиш жуда яхши нарса. Иложи борича ҳар бир мижознинг ишини ижобий равишда ҳал қилиб бера олсам, ўзимни бахтиёр сезаман, шунинг ўзини дуо деса бўлади. Ҳозирги мураккаб шароитда бунга эришиш жуда қийин.

— Банк иши ўта синчковлик, зийраклик, ҳисоб-китобни қаттиқ тартибда олиб боришни, ходимларга нисбатан ўта қаттиққўлликни талаб қилади. Сиз-чи, сиз қандай раҳбарсиз?

— Ҳақиқатдан ҳам банк иши ўта синчковлик, аниқлик, зийраклик, ҳисоб-китобни қаттиқ тартибда олиб боришни, ходимларга нисбатан ўта қаттиққўлликни талаб қилади. Лекин, мен ўзимга холисона баҳо бера олмайман, бизнинг ишимизда ўзимизга яраша ютуқларимиз билан бирга камчиликларимиз ҳам мавжуд.

Вақти келганда ходимларга нисбатан фақат қаттиққўллик эмас, балки уларни қилган меҳнатига яраша моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириб бориш, керак бўлса оилавий шароитидан хабардор бўлиб, аҳволини сўраш ҳам раҳбарнинг вазифасига киради.

— Мижознинг истаги — қонун дейишади. Бугунги кун мижозлари сизлардан кўпроқ нималарни талаб қилишади?

— Мижознинг истаги — қонун, деганларига тўлиқ қўшила олмайман. Чунки кўпгина мижозларимиз фақаттина Низомларида кўрсатилган иш фаолиятлари билан шуғулланишади, айримлари эса аксинча.

— Банк тизимида ишлашингиз ўзингизга маъқулми? Демоқчиманки, ишингиздан кўнглингиз тўладими? Ҳар бир раҳбар ошкора бўлмаса-да, пинҳона ўзининг қандай ишлаётганини баҳолай билади.

— Банк тизимида ишлашим ўзимга маъқул, лекин ҳозирча қилинаётган ишлардан унчалик кўнглим тўлмайди. Бугунги кунда 1994-1995 йиллардаги, банк ссудаларининг тўлиқ қайтарилмаслиги сабабли ишлаб чиқаришга кредит бера олмаслигимиз, иш ҳақига нақд пулни тўлиқ топиб бера олмаслигимиз муаммолардан саналади.

— Ўзингиз, оилангиз ҳақида гапириб берсангиз. Улар сизнинг ишингизга қандай қарашади?

— Тошкент халқ хўжалиги олийгоҳини иқтисодчи мутахассислиги бўйича тугатганман. Банк соҳасида 1986 йилдан буён ишлаб келмоқдаман. Оилалиман, 5 нафар фарзандим бор. Ишдан бўш вақтларимни оилам билан бирга ўтказишга ҳаракат қиламан, бунда бола тарбиясига эътиборни кўпроқ жалб қиламан. Оила аъзоларим менинг ҳозирги қилаётган ишларимга ижобий ёндашишади.

— Банк ходимлари ўзларига берилган имкониятлардан тўлиқ фойдалана олаяпти, деб ҳисоблайсизми?

— Ҳозирги банк соҳасидаги ёш ходимлар мавжуд имкониятлардан тўлиқ фойдаланишаяпти деб бўлмайди. Ҳозирги кун улардан замонавий техникани мукаммал билишларини, чет тилларини ўрганишларини янада жонлантиришларини ва бу нарсаларга қизиқишни тобора орттиришларини талаб қилади.

— Ҳукуматимиз томонидан қилинган қарорга мувофиқ барча тижорат банклари жаҳон стандартлари счётлар режасига ўтиши муносабати билан 1994 йилнинг 1 июлидан 1997 йилнинг 31 декабригача ҳар хил турдаги солиқлардан озод қилинган. Бунинг ҳисобига бугунги кунда банк тизимини жаҳон стандартлари талабларига мослаш учун илғор ва замонавий технологияларни жорий этиш, лоақал алоқасини тўлиқ йўлга қўйиш ишлари амалга оширилмоқда.

Бизда бугунги кунда вилоят банкининг жойлардаги бўлимлари, Республика «Пахта-банки», вилоят Марказий банки ва тижорат банклари билан алоқаси мустаҳкам.

— Банк тизими иши жаҳон андозалари талабларига жавоб берадиган бўлиши учун бугунги банк ходимлари қандай талабларга жавоб беришлари керак деб ўйлайсиз?

— Банк ходими ўта билимдон, Президент Фармонлари, Ҳукумат қарорлари, Республика Қонунлари, Марказий банк қўлланмаларини тўлиқ биладиган бўлиши шарт. Хорижий тилларни ўрганиш учун ўз устида кўпроқ ишлашлари, мижозлар билан муомала қилаётганда хушмуомала, кези келганда шароитни тўғри тушунтириб бера оладиган бўлишлари керак. Бундан ташқари, ходимлар жаҳон банкларининг фаолиятини чуқур таҳлил этиб, уни ўзимизда жорий қилишни ўрганишлари лозим.

Шуни ҳам мамнуният билан айтиб ўтишим ўринлики, Республика ҳукуматининг катта ғамхўрлиги туфайли тижорат банклари энди жаҳон стандартлари счётлар режасига ўтиб ишлашни бошлайди.

— Ташаккур!

Гули ЧЕҲРА,
суҳбатлашди.

НОМАРКАЗЛАШТИРИШ ТАРАҚҚИЁТНИНГ БОШ МЕЗОНИДИР

Аслида, бошқарув тизимларини номарказлаштириш ҳар бир тараққий этган демократик йўлни танлаган давлат учун оддий ҳолдир. Чунончи, Америка Қўшма Штатлари ёки Буюк Британия, Франция мамлакатларини бугунги кунда «тепа» дан туриб бошқарилиши ақл бовар қилмайдиган ҳолдир. Жумладан, АҚШнинг ҳар бир штатига бугунги кунда шунчалик кўп ҳуқуқ берилганки, уни мисоли мамлакат ичидаги мамлакатга тенглаштириш мумкин. Бу эса ўз-ўзидан штатларнинг шарт-шароитларидан келиб чиқиб, алоҳида тараққий этиб, умуман давлат фаравонлигини таъминлашга ўз ёрдамини бераётганини АҚШда ҳаёт даражасининг ниҳоятда юқори эканлиги ҳам кўрсатиб турибди.

Бизда-чи?

Тўғри, эскидан сақланиб келаётган бошқарувнинг марказлаштирилган усули, яъни бошқарув тизимининг юқоридан қуйигача туриши жамиятимиз тараққиётига тўсиқ бўлиб турганидан кўз юмушимиз нотўғри бўлар эди. Лекин, бу ҳолатнинг кўпга чўзилмаслигини тараққиётимизнинг бугунги куни яққол кўрсатиб турибди. Республикамиз Президенти И. Каримов ҳам бу масалани бугунги кундаги аҳамиятига катта эътибор қаратиб Олий Мажлисининг VI-сессияда сўзлаган нутқида ана шундай фикрни билдирган эди: «Республика ва маҳаллий ҳокимият ва бошқарув органларининг ваколатлари чегараланди. Жойларда вакиллик ва ижро этувчи ҳокимият институт — ҳокимлик лавозимлари жорий этилди. Уларнинг ваколат доираси изчил равишда кенгайиб бормоқда».

Демак, марказдаги ваколатларнинг аксарият қисмини қуйи поғоналарга жойлардаги маҳаллий бошқарув органларига бериш деганда, энг аввало ўша жойларнинг гуллаб — яшнашига, аниқроғи, жойлардаги аҳолининг турмуш шароитининг ошишига ёрдам бериш шубҳасиздир. Авваллари йирик саноат корхоналари фақат пойтахтда ёки бўлмаса вилоят марказлари, катта шаҳриларда бунёд этиларди. Энди қишлоқ жойларига, кичик шаҳарларга, жуда борса туман марказларига саноатни олиб кириш муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда. Буни биз Андижондаги «УзДЭУавто» ишлаб чиқариш қўшма корхоналари ёки бўлмаса Бухоро вилоятининг Қоровулбозор туманида бунёд этилаётган янги типдаги нефтни қайта ишлаш заводи мисолида кўришимиз мумкин.

Саноатни қишлоқ жойларига олиб киришнинг бир қанча ижобий томонлари бор, албатта. Биринчидан, ишсизлик масаласи барҳам топиб, кўплаб ёшлар иш билан таъминланади. Агар биз қишлоқ хўжалигидаги ортиқча ишчи кучини мавжудлигини ҳисобга олсак, бу масаланинг айни муддао эканлиги яққол намоён бўлади.

Иккинчидан, қишлоқ инфраструктураси ўзгариб, турмуш шароити, яшаш услуби ўзгариб, у ерда дунёқарашнинг ўзига хос услубда ривожланиши вужудга келади.

Бир қарашларимиз номарказлаштиришнинг фақат бир томонидир.

Иккинчи томони шундаки, маҳалла ҳокимиятлар ролини ошириш уни тараққий эттириш (такомиллаштириш масаласи ҳам муҳим аҳамият касб этади).

Президентимизнинг қуйидаги сўзлари эса бунга ойдинлик киритиши муқаррардир: «Давлатнинг вазифалари қисқариб боришига монанд равишда давлат аппарати таъминоти учун сарф-ҳаражатлар ҳам изчиллик билан камайтириб борилади.

Шу билан бир вақтда хўжалик тузилмалари ва субъектларига мумкин қадар кўпроқ эркинлик бериш, уларнинг ишига давлат аралашувини тўхтатиш йўлидан бориш лозим».

Демак, қуйи пағонадаги маҳаллий ҳокимиятлар қачон тепадан буйруқ кутмай, ўзларининг шарт-шароитларидан келиб чиқиб иш юритишлари, қолаверса, умуман ҳокимиятларнинг иш услубини такомиллаштириш бўйича конструктив таклифлар билан юқори органларга чиқишлари зарур бўлади. Бу усулнинг ниҳоятда самарали эканлигини Франция ёки Англия давлатлари мисолида кўришимиз мумкин. Мисол учун, Франциядаги бошқарув тизими шундайки, унда муниципал ҳокимиятлар (улар туман ҳокимлиги даражасида) мамлакат бошқарувида муҳим роль ўйнайди, яъни Марказий органларга фақат мудофаа, ташқи ишлар, ташқи иқтисодий алоқалар, ички ишлар билан шуғулланиш юклатилган. Қолган барча ишларни қуйи органлари марказдан буйруқ кутмасдан қонунлар асосида амалга оширадилар.

Бизда ҳам мамлакат бошқарувида маҳаллий ҳокимиятлар, улар билан бир қаторда сиёсий партиялар, жамоат ташкилотлари, қолаверса, нодавлат бирлашмалари ролини оширишни давр тақозо этади.

Турли қараш ва иш услубларига эга бўлган ташкилотлар эса сўзсиз мамлакат тараққиётида, ўз ўрнига эгадирлар.

Президентимиз И.Каримов ҳам айнан ана шу масалаларга аҳамият бераётгани ҳам унинг долзарблигидан далолат беради. Жумладан, Президентимиз шундай дейди: «Бугун эришилган марралардан туриб, ўз олдимизга демократик, сиёсий ислоҳотларни чуқурлаштириш вазифасини қўяр эканмиз, пировард мақсадга эришиш — фуқаролик жамиятини қуриш заруратидан келиб чиқиб иш тутмоғимиз даркор.

Яъни шундай давлат ва ижтимоий тузилма яратиш кераккки, унда кучли марказий ҳокимият ўз саъй-ҳаракатларини мудофаа, давлат хавфсизлиги ва фуқароларнинг хавфсизлиги, тартиб-интизом, ташқи сиёсат, валюта — молия, солиқ тизимини шакллантириш, қонунлар қабул қилиш ва жамиятнинг бошқа стратегик вазифаларини амалга ошириш сингари асосий умуммиллий вазифаларга қаратмоғи зарур.

Бошқа масалаларни ҳал этиш эса аста секин марказдан жойларга давлат ҳокимияти органларидан жамоат бирлашмалари ва фуқароларнинг ўз-ўзини бошқариш органларига ўтказилиши лозим».

Шундай қилиб, давлат органларини номарказлаштириш масаласини ҳал этиш билан бир қанча долзарб масалалар ўз ечимини топиши аён бўлиб турибди. Бунинг натижасида ўз-ўзидан давлат ва фуқаролар олдида нафақат жойлардаги маҳаллий ўзи-ўзини бошқариш органлари фаолияти такомиллашади. Балки, марказий давлат тузилмалари иши ҳам енгиллашади. Жойлардаги маҳаллий ҳокимиятларнинг, фуқароларни ўз-ўзини бошқариш органларининг масъулияти янада ошади. Бу эса сўзсиз бугунги куннинг талаби, эртанги XXI асрнинг ҳаёт усулидир.

О. ТАНГИБЕРДИЕВ.
Ўзбекистон Республикаси Президенти Ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси тингловчиси

Яхшилар ёди

БОРИ ЭЛГА ЯХШИЛИҒ ҚИЛҒИЛ...

Ҳузур-ҳаловатга тўла 1977 йилни эслайман. Бахтим чопдими, омадлироқ эканманми, ҳарқалай, мени «Ёш ленинчи» («Туркистон») газетасига яна ким денг, нақ Бош муҳаррирнинг ўзи ишга таклиф қилган эди.

Ҳали журналистика отлиқ ҳилқатнинг пасту баланди, наъшу намоси нималигини яхши билмайман, ўшанда. Ун учинчи қаватга чиқсам, қаршимда ўртабўйли, қопқора сочлари силлиқ қилиб таралган, кўзойнак ортидан кўмкўк кўзлари кулиб турадиган ўзим тенги бир йигит пайдо бўлиб, қучоқ очди:

— Ҳа, шоир, бирга ишлайдиган бўлибмизда!

Ғалати аҳволга тушиб қодим, чамаси. Бу йигитнинг самимияти, тортинчоқлик нималигини билмайдиган хатти-ҳаракатлари, қучоқ очиб кутиб олишлари мени ўзига ром этди.

Бу ўша пайтларда ёшлар газетаси саҳифаларида ўзининг турли-туман мақолаларию, очерклари, ҳикоялари, қиссалари билан кенг жамоатчилик фикрини торта олган, ёш бўлишига қарамай таниқли ёзувчи Саид Аҳмаднинг олқишларига сазовор бўлган Мирзакарим Пирматов эди.

Мирзакарим одамларга жиндек бўлса-да қувонч улашишни севадиган, очиққўнгил, дўстларига ўта меҳрли, оиласига садоқатли инсон эди.

Биз тезда апоқ-чапоқ бўлиб кетдик. Одатда таҳририятга янги келган ёш ходим жамоанинг пастубаландининг ҳадисини олгунча бир оз қийналди.

Ҳозир эслаб кўрсам, ўшанда Мирзо мени ана шундай қийинчиликлардан халос қилган экан. Кўпинча мен бирор нарсани ёзишдан қийналиб қолсам, дафтар-қаламимни кўтариб, Мирзонинг «Қорақамиш» мавзеидаги хонадонига борардим. Мукаррамахоним ҳам, Музаффару, Муҳтарама, ҳатто жажжигина Муҳаррама ҳам худди ўз қадрдонларини кутиб олгандек қарши олардилар.

Биз Мирзакарим икковлон унинг чоғроққина дарсхонасида ўтириб олиб, алламаҳалгача мақолалар ёзар, турли-туман мавзуларда баҳслашардик.

Бундай суҳбатларда Мирзо кўпинча Бобурмирзони тилга олар, унинг бу инсонга ҳайрати шу қадар баланд, меҳри шу қадар дарё эди-ки, бундай меҳрни ҳеч кимда, ҳеч қаерда учратмагандим. У Бобурнинг болалиги ҳақида, «Дунё дарахти» деган роман ёзишга тайёргарлик кўриб юрарди. Аммо бу орзу-армон бўлиб қолди деб ўйлайман.

Кўнглимда бир армон бор. Унинг талх мевалари таъми қалбимнинг туб-тубларигача ўрнашиб олганга ўхшайди. Бу армон — ўзининг эллик ёшини ўзи муҳлислари, фарзандлари кўзларида ёш, қалбларида армон билан эслаган, хотирасига нақшланган кундир.

Зеро, дўстим Мирзакарим қилиб улгурмаган эзгу ишларни унинг шогирдлари, фарзандлари амалга оширади деган умид кўнглимта сал бўлса-да, тасалли беради. Илоҳим шундай бўлсин!

Шавкат ТУРОБ.

«Дамас» — Тез ёрдам

Асакадаги «УзДЭУавто» корхонаси ўзининг илк меваларини бера бошлаганда бир марта кўкрагимизни кўтариб олган эдик. Қачонки, Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган машиналар жаҳон бозорида ўз муносиб ўрнини топиб, унинг харидорлари ўзаро талашиб бошлаганида иккинчи марта кўксимизда фахр туйғулари туғён урди. Буни қарангки, бугун ўзбек «Дамас»лари тез тиббий ёрдам машиналари ўрнини ҳам эгаллай бошлади Бугунгача диёримиздаги бир қанча соғлиқни сақлаш жамоалари «Дамас» тез тиббий ёрдам машиналарига эга бўлишди.

Қонун барчага баробар

ФАЛОКАТ ОЁҚ ОСТИДАМИ?

Вилоят марказида катта куча буйлаб ўқдек учиб келаётган машинани аранг кўзим илғаб қолди. Серқатнов, бунинг устига пиёда йуловчилар дарёдай оқиб турган йулда темир бедовини бунчалик шамолдай учирган ким бўлди экан? «Бир бойваччадир-да, шунинг ҳам қайғуси тушдими сизга?» деди ҳамроҳим. Шу машина яна беш минутлардан сунг қайтди-да, тормоз зарбидан баллонлари чинқираганча енгинамизда тўхтади.

Томоша қилдик. Кабина ойналари қоп-қора, ичкарида ким борлигини билиб бўлмайди. Машина башанг безатилган, шу маҳал ДАН ходимининг ҳуштаги эшитилди.

— Ҳа, буларни тартибга чақирадиганлар бор экан-ку? — деди ҳамроҳим.

— Биз ҳеч кимга шафқат қилмаймиз, — дейди вилоят давлат автомобиль назорати инспекцияси бошлиғи муовини Ҳамид Каримов. — Қонун барча учун баробар. Чори Ҳайрулов, Тўлқин Қурбонов, Хонтўра Амиров, Панжи Абдушукуров, Менгбой Латипов сингари ҳамкасбларимнинг хизматидан эл мамнун бўлаётир.

«МАНСАБИДАН ҚЎРҚМАСЛИК КЕРАК».

А. Абдиев аслида бош ҳисобчи У Э. Бердиев номли жамоа хўжалигида вақтинча раис вазифасини бажаради. Аммо, Абдиев мансаб курсисига ўтиргач, йўл қоидаларини унчалик назар-писанд қилмай қўйди. Биринчидан, хўжаликдаги тракторчиларнинг ҳайдовчилик гувоҳномаси бўлмаса-да, уларнинг ишлашига рухсат этди. Иккинчидан, ишга жўнатилган тракторлар носоз бўлса-да, бепарво қўл силтади: «Бир бало қилиб бориб келса бўлди-да!» Нима учундир раҳбар бўла туриб бу хатти-ҳаракатлари амалдаги қонун-қоидаларга зид эканлигини хаёлига келтирмади. Бу ҳолни давлат автомобиль назорати ходимлари ҳам эътиборсиз қолдирмадилар: улар А. Абдиевдан бир минг бир юз сўмни жарима сифатида ундириб олишди.

— Бизга колхоз раисими, ҳисобчисими ёки деҳқонмифарқи йўқ-деди Шеробод тумани давлат автомобиль назорати инспекцияси бошлиғи Баҳодир Хушбоқов. — Баъзан буйинбоғ тақиб, ҳеч кимни назар-писанд қилмайдиган мансабдор «шофёр»ларнинг адабини беришга тўғри келяпти. Чунки, бундай мансабдорларнинг айримлари қонун билан унчалик ҳисоблашмайдилар. Биз эса унинг эгаллаган вазифасидан қўрқиб ўтирмаймиз. Айниқса, Эргаш Ботиров, Жовли Жомаматов, Қўшоқ Хўжамбердиев, Эргаш Луқмонов, Иброҳим Ғаффоров,Абдулла Алиқуловлар йўл ҳаракати қоидаларига риоя қилинишини пухта назорат қилишяпти.

Натижада...

ДАН ходимлари дафтарида қуйидаги ёзувлар пайдо бўлди:

«Инспектор Жовли Жомаматов бу йил Узбекистон Президентининг фармонига мувофиқ «Жасорат» медали билан мукофотланганлиги бежиз эмас. У Шеробод ДАН постида турган эди. Келаётган М-2141 русумли 28-22 ХТ автомашинасига негадир шубҳа билан қаради. Машина Тожикистон Республикасига қарашли бўлганлиги учунгина эмас, нима учундир шофёрнинг кўзлари бежолиги, худди ўғриники сингари атрофга тикилиб қараётганлиги сабабли гумони янада ошди. Жовли машинани тинтув қилиб чиққанлиги яхши бўлган экан. Унда қурол-яроғ, бешта граната, иккита Макаров тўппончаси ўқланган ҳолда, иккита «АКМ» автомати ўқланган ҳолда, гранатамёт борлиги ошкор бўлиб қолди.

Қизиқ, бу машина Тожикистондан то Шерободгача қарийб беш-олтита ДАН постидан қандай қилиб эсон-омон ўтиб олди экан? Буниси бизга қоронғу.

ҚИММАТГА ТУШГАН АРОҚХЎРЛИК

— Ходимларимизга нисбатан талабчанлик, масъулият ҳиссини янада оширдик, — дейди Қизириқ тумани давлат автомобиль назорати инспекцияси бошлиғи Менгнор Номозов. — Айниқса, Уктам Зулфиқоров, Баҳром Ҳасанов, Рустам Ҳолиқов, Поён Алиёровларнинг меҳнати туфайли йўлларда бахтсиз ҳодисаларнинг олди олиняпти. Улар фақат постда туриш билан кифояланмасдан мактабларда, ўқув юртларида, хўжалик ва ташкилотлардаги ёшлар ўртасида тарғибот ва ташвиқот ишларини олиб боришаётир. Бу ўз самарасини кўрсатмоқда. Кейинги ойларда йўл ҳаракати қоидаларини бузувчилар анча камайди. Энг муҳими, қоидага амал қилмаганлар жазосиз қолмаётир. Улар кимлар дейсизми?

Мана эшитинг. Қизириқ тумани йўл қурилиши ташкилоти бош муҳандиси Бекқелди Эшбўриев, Ҳ. Эшонов номли жамоа хўжалиги муҳандиси Одина Мисиров, «Гиламбоб», «Истара» жамоа хўжаликлари ва сув хўжалик бошқармаси механиклари Салим Шаропов, Баҳодир Бозоров, Ўроз Муродовлар шундай қоидабузарлар сафидан жой олдилар. Улар ўзлари ишлаётган ташкилот ва хўжаликларда трактор ҳамда машиналарнинг техник носоз ҳолда кўчага чиқишига йўл қўйганлар. Ҳайдовчиларни ўз вақтида назорат қилмаганлар. Баъзилари эса трактор тиркамаларига йўловчиларни миндиришсада бепарво бўлишган. Юқоридаги шахслар Узбекистон Республикаси маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекснинг 139,-125 — моддалари 5-қисмига асосан маъмурий жавобгарликка тортилдилар.

... Йўлда чайқалиб келаётган ҳайдовчи ДАН назоратчисининг ола таёқ кўтарганини кўриб, машинасини таққа тўхтатди. Тормознинг кучли зарбидан машина чайқалиб, йўлнинг ўртасида кўндаланг бўлиб қолаёзди.

— Э булар маст-ку?

Қизиқ, ўз ҳаётини хавф остида қолдириб, ароқ ичган ҳолда рулни бошқараётганлар кимлар экан? Ажабланарлиси шундаки, уларнинг кўпчилиги тўппа-тузук идораларнинг масъул ходимлари. Қизириқ таъминот базаси механиги Холсаид Бердимуродов, Тикувчилик фабрикаси ҳисобчиси Абдулла Турдиев, солиқ инспекцияси назоратчиси Фахриддин Нурманов, «Истара» жамоа хўжалиги ветеринария врачи Рустам Каримов, Термиздаги назорат-тафтиш бўлими тафтишчиси Ҳайдар Маҳмаҳталиев, Қизириқ агросаноат уюшмаси бўлим бошлиғи Қаюм Ҳамроев, ҳунар-техника билим юрти ўқитувчиси Хўжамурод Ашуров... Бу рўйхатни анча давом эттириш мумкин. Улар ароқхўрлик айб эмас деб ўйлашади. Аммо, машина рулини бу аҳволда бошқариш охир-оқибат бирор фалокатни бошлаб келишини наҳотки англамасалар? Ахир, туманда мастлик туфайли юз берган автоҳалокатлар натижасида кўнгилсиз ҳодисалар ҳам бўлганлигини наҳотки эшитишмаган?

Хуллас калом, уларнинг мастлиги арзонга тушмади. ДАН ходимлари тузган баённомага асосан анча миқдорда жарима билан «сийландилар». Эҳтимол энди тавбасига таянишган бўлишса керак.

Баъзилар фалокат оёқ остида, дейишади, балки шундайдир... Аммо, одамнинг ўзигаям боғлиқ-да...

Жовли ХУШБОКОВ,
«Туркистон» мухбири

ХАТ — КЎНГИЛ ОЙНАСИ

Шуни мамнуният билан айта оламизки, бу йил таҳририятимизга бош муҳбирларимиз ° газетхонлардан мингга яқин мактуб олдик.

Таҳририят почтасига назар ташлар эканмиз, кўз олдимизда мустақил республикамизнинг турли вилоятларидан келган бу мактублар халқимизнинг фаровон турмуши, ёшларимизнинг ўқишда, меҳнатда олдинги сафларда бораётганликлари кўз ўнгимизда намоён бўлади.

Муаллифлари ва мавзулари турлича бўлган бу хатлардаги асосий йўналиш ягона мақсад — юксак инсонийлик, мустақил юртимиз куч-қудратини янада ошириш руҳи билан суғорилган.

Хатни кўнгил ойнаси дейишади. Шунинг учун ҳам таҳририятимиз жамоаси газетхонларимиз кўнглига янада яқинроқ йўл топиш мақсадида Янги йилда янада қизиқарлироқ мавзуларга қўл уриш режалаштирмоқда.

Сиз муҳтарам муштарийларимиздан 1997 йилда ҳам турли-туман мавзулардаги мактубларингизни кутамиз.

Сиз нима дейсиз?

Азиз газетхон! Мана ёшимизни бир ёшга улғайтириб, йил ҳам якунланиб бормоқда. Шу ўтган бир йил инсонлар қалбига эзгулик уруғини солган бўлсин. Ўтган йилимизни сарҳисоб қилар эканмиз, бир йил давомида биз сизнинг кўнглингизни қанчалик ололдик. Рўзномамиз хонадонингизнинг бахтли кунларига гувоҳ бўлдими? Нималарни қойиллатдигу, нималарни назардан четда қолдирдик. Сиз биздан қониқдингизми? Келгуси йилда қандай мақолаларни кўпроқ кутасиз? Сизни нималар қизиқтиради. Шу саволларга жавоб топиш мақсадида баъзи муштарийларга мурожаат қилдик:

Феруза ТУХТАБОЕВА: «Туркистон» газетасининг бир неча йиллик мухлисиман. Ўзим уй бекасиман, бўш вақтларимда газета ўқийман. Газетанинг кейинги йилларда турли хил мавзуларда ранг-баранг мақолалар, янги саҳифалар билан чиқиши ўқувчини ўзига тортади. Янги йилдан газетада шу шижоатни сусайтирмасликларингизни сўрайман.

Илҳом ОРИПОВ: Газетангиз ҳақида фикрларим яхши. Газетанинг мухлислари кун сайин ортиб бормоқда. «Мардлар қўриқлайди Ватанни», «Спорт» саҳифалари айниқса жуда зўр. «Шайтанат» асарининг эълон қилиниши яна бир қувончли холдир.

Муҳаббат ШАРИПОВА: Газетанинг ижобий томонлари билан бирга салбий томонлари ҳам бор, деб ўйлайман. Менинг фикримча, газетанинг биринчи саҳифасида «Демократия дарслари» эълон қилинди. Бундан биз кўп нарсалар олдик.

Раҳимжон ИСМОИЛОВ: Авваллари «Туркистон»да «Бир рубобнинг икки тори», «Ҳамқишлоқлар», «Катта танаффус» каби саҳифалар бўларди. Эндиликда эса борлари ҳам онда-сонда чиқади. Мен бир таклиф киритмоқчиман. Газета кейинги пайтларда фақатгина талабалар билан ҳамкорлик қилиб келмоқда. Мактаб ҳаёти эса жуда кам ёритилмоқда.

Мана ҳурматли муштарий, юқоридаги фикрлар билан танишдингиз. Сизнинг фикрингиз қандай? Бу ҳақда сиз ҳам мактуб йўлларсиз, деган ниятдамиз.

Газетхон танқид қилади

АЧЧИҚ, АММО ОЧИҚ ҲАҚИҚАТ

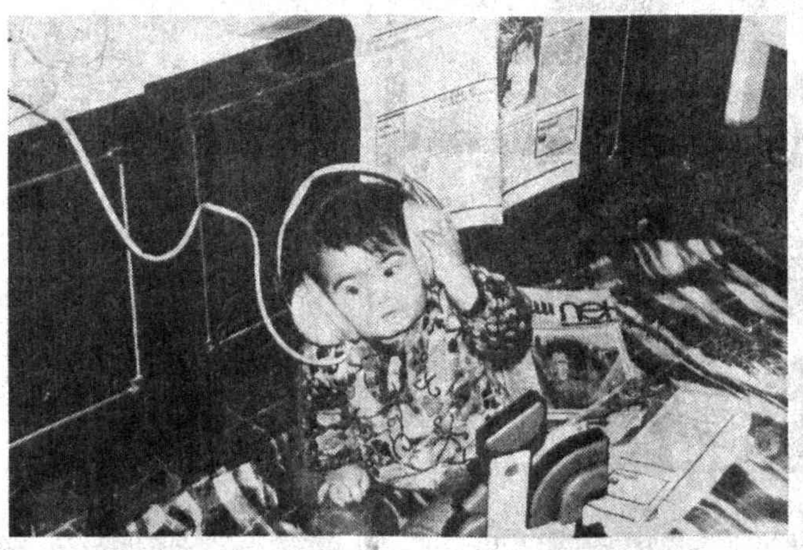

Салом, «Туркистон!»

Анчадан буён бир саволга жавоб топишни истайману, лекин ўй-хаёллар гирдобида чирпирак бўлиб кетаман.

Кунларнинг бирида ўқув машғулотларидан чиқиб, яқин атрофдаги видеобарга фильм томоша қилиш учун тушдик. Ундан кейинги воқеа-ҳодисаларни зийрак ўқувчилар сезиб туришган бўлса ажаб эмас. Хулласи калом, фильмдаги воқеалар сюжети бир-биридан расво, шармандали. Бошқа фильмлар ҳам ундан қолишмайди, авжига чиққан жиноятчилик, ур-тўполон, ваҳшиёна қотилликлар, отишмалар...

Маънавиятни, тафаккурни, дилни ўлдирувчи бундай фильмлар намойишига қачон барҳам берилади. Қаердадир ўқиган эдим, ғарбдан, Америкадан оқиб келаётган видеотасмага муҳрланган киноларни ўша ишлаб чиқарувчилар, яъни хорижликлар энг паст савияли кинофильм санаб, уни томоша қилишни ўзлари ҳам истамас экан. Фильм-чи, дейсизми? Бундай «томошалар» яратиш улар учун мўмайгина даромад манбаи эканини наҳотки тушуниб етмаган бўлсангиз?..

Салоҳиддин ИКРОМОВ, бўлғуси муҳандис, Беруний номидаги Тошкент Давлат техника университети толиби.

ОИЛА ТОТУВЛИГИ — ЮРТ РАВНАҚИ

Маълумки, оила жамият ҳаётида муҳим аҳамият касб этади. Эркакларимиз ўзларининг жасурликлари, мардликлари, зукколиклари, аёлларимиз эса шарқона ҳаё-ибоси, олижаноб фазилатлари билан бошқа халқларга намуна бўлган.

Шуларни хаёлдан ўтказар эканмиз, баъзида ўйга толасан киши. Бизлар авлоддан-авлодга ўтиб келаётган оила мустақиллигини, эр-хотин ҳурматини, хонадондаги ўзаро одоб-ахлоқ меъёрларини тўла сақлаб қола олдикмикан?

Ҳеч кимга сир эмаски, ҳозирги пайтда айрим оилаларимизда қўйди-чиқдилар, ажралишлар сони ортиб бормоқда. Минг афсуслар бўлсинким, бу можароларнинг туб моҳиятларини суриштириб, чуқурроқ ўрганадиган бўлсак, оилада эр-хотиннинг бир-бирини яхши тушунмаслиги, арзимаган икир-чикирлар оилаларни барбод бўлишига олиб келаётганлигини кўрамиз.

Қиз бола турмушга узатилар экан, ўзга хонадоннинг аъзосига айланиши, рўзғор юмушларини уддалаб кетиши учун аввало пазандачиликни, тикиш-бичишни, турмуш ўртоғи, қайнота, қайноналари билан қандай муомала қилиш кераклигини билиши зарур. Афсуски, айрим ёш келинларимиз ўз уйларидаги эркаликларини тарк этмайдилар. Шу боис оила пойдеворига дарз кета бошлайди. Айрим ота-оналар эса фарзандини йўлга солиш ўрнига, «Мен сени азоб учун бермаганман, ҳали тирик эканман бағримга сиғасан» дея оиланинг барбод бўлишига сабабчи бўладилар.

Азиз сингилжонлар, сизларга айтадиган икки оғиз сўзим бор: оилада ҳамиша турмуш ўртоғингизни ҳурматини жойига қўйинг. Ишга кетаётганда «Яхши бориб келинг», — дея кузатинг. Ишдан қайтганда «Яхши келдингизми?» деб илиқ сўзлар билан қарши олинг. Ҳар бир гапни эрингизни кайфиятига қараб айтинг. Агар у ишдан ёхуд кучадан бир оз дили хира бўлиб қайтса, сиз оиладаги бирон камчилик ҳақида гапирсангиз тутоқиб кетиши аниқ. Ҳар бир илтимосни, айтилиши зарур бўлган гапни кайфияти яхшиланганда сўзланг. Бу билан сиз фақат ютасиз.

Халқимизда «онангни — отангга бепардоз кўрсатма», деган нақл бор. Бу мақолнинг маъносини аёлларимиз яхши биладилар. Лекин, баъзи бир аёлларимиз бир-икки фарзанд кўргандан сўнг умуман ўзига қарамай қўйишади. Аёллар аввало турмуш ўртоқларини олдида кўркам, ораста, гўзал ва ширинсўз бўлишлари керак.

Аёлнинг яна бир муҳим фазилатларидан бири тежамкорликдир. Агар аёл эри топиб келган нарсани ўлчов билан тежаб-тергаб ишлатса, рўзғорда узоқ вақт қозон қайнайди, хонадонда барака бўлади.

Ҳузуримизга маслаҳат ёхуд ёрдам сўраб аёллар келиб туради. Уларнинг айримларига разм солсангиз камқон эканлиги шундоқ сезилиб туради. Аммо улар камқон эканлигини била туриб шифокор маслаҳатига амал қилмайди. Аммо эгнидаги ялтироқ, қимматбаҳо кўйлакларни кўрсангиз, ҳайрон қоласиз. Уларга сингилжон, аввало саломатлигингизни тиклаб олинг, ахир сиз фарзанд дунёга келтирасиз. Она бўласиз. Хасталик сизни ёткизиб оғир ҳолга тушганда шу ялтироқ либослар саломатлигингизни қайтариб бера олармикан, дегим келади.

Юқорида келтириб ўтилган муаммолар албатта ҳар бир қишлоқ, маҳаллада бор. Бизнинг вазифамиз оилаларни тинчлигини мустаҳкамлаш, кўнгилсиз воқеаларнинг олдини олиш, соғлом турмуш тарзини қарор топтиришдан иборатдир.

Шарифахон ОТАБОЕВА, Андижон вилояти

Бизга мактуб йўллабсиз

Тошкент 83, Матбуотчилар кўчаси 32, «Туркистон» газетаси таҳририятига

Муштарий таклифи

Анъана давом этса...

Ҳар бир газетанинг ўз қиёфаси, ўзига хос анъаналари бўлади. Ана шундай анъаналардан бири «Туркистон» газетаси саҳифаларидан ўрин оладиган суд очеркларидир.

Ўйлайманки, келгуси йилда «Тур-кистон»чилар жиноятчиликнинг олдини олиш ва унга қарши кураш ҳақида туркум мақолалар тайёрлаб, газетанинг янада қизиқарли чиқишига эътибор қаратади.

Негадир бу мавзу кейинги пайтларда кўринмай қолди. Ана шу анъана қайта тикланса, бутун жамоатчиликда катта қизиқиш уйғотган бўларди. Ана шунда газетанинг нуфузи ҳам, мавқеи ҳам ошади, деб ўйлайман.

Равшан НИШОНОВ, Тошкент вилояти, Келес шаҳри.

Қўшиқлар соз бўлса

Қўшиқ тинглашни ҳаммамиз бирдек ёқтирамиз. Киши юрагига малҳам бўлувчи мусиқани, дилрабо қўшиқни тинглаганда ноxуш кайфиятимиз, чарчоқларимиз ўз-ўзидан йўқолиб кетади. Мени таҳририятга мактуб йўллашга мажбур қилган бир ҳолатни сира «ҳазм» қилолмаяпман. Яхши қўшиқ тинглаш мақсадида кечки пайт «ойнаижаҳон» қаршисига оила аъзолари билан жамулжам бўлиб ўтирганимизда, экрандаги хонанданинг ниҳоятда бачкана «вой севдим, вой ўлдим, куйдим...» каби ашулалари таъбингизни буткул хира қилади.

Эндигина йигирма ёшга тўлган, ё тўлмаган йигитча шундай куйлайди:

Атиргулни излагани
Чаманга киргум келар,
Мени севганим у аёлни
Тушимда кўргум келар.

Гарчи йигитча ошиқ бўлган аёлни кўрмаган бўлсақда, уларнинг ёши орасида анчагина тафовут борлигини илғаб олиш қийин эмас. Бундай ашулаларни тинглаб, ҳафсалангиз пир бўлади-ю, телевизорни ўчиришга мажбур бўламиз.

Йўқ, мен бу гапларим билан ҳозир бизда яхши қўшиқлар яратилмаяпти, деган фикрдан йироқман. Ўзбек қўшиқларининг оҳанги шарқу-ғарблик мухлисларни ҳам ром этаётганлигидан бўш, енгил-елпи, шовқин-суронли, тутриқсиз ашулалар бир оз бўлса-да, камайишини жудаям истардим.

Муҳаббат Рашидова, уй бекаси.

Ўтган якшанбада танишган бир дугонамни излаб ётоқхонасига борсам, қаергадир иш билан чиқиб кетибди. Ҳамхонаси мени очиқ чеҳра билан кутиб олди-да, дарров олдимга дастурхон ёзди. Танишдик, исми Моҳира экан. Бир пас у ёқ бу ёқдан гаплашиб ўтирсак, «Магнитофон эшитасизми?» деб қолди. «Майли» рози бўлдим. «Кимдан эшитамиз?» «Энг зўридан...» дедим завқ билан.

«Унда «Ал-вакил»дан

СИЗ ҚАНДАЙ ТУШУНАСИЗ?

«Қўйнига қўл солиб кўрдим, менга ишонинг, мутлақо юраги йўқ».

(Совчининг гапидан).

***

Шовқин солмай турингалр, автобус тортолмай қоляпти.

(Автобусдаги луқма)

***

Ҳой, Саида чўмилмагин, чўкиб кетсанг, калтак ейсан.

(Онанинг танбеҳидан).

***

Болаларим кўплигидан бошим тандирдан чиқмайди.

(Онанинг ҳасратидан).

***

Ука, илтимос, шу бинойимизни ёндириб беринг.

(Монтёрга айтилган сўз).

Шахсий фикр

«ЭНГ ЗЎРИДАН ЭШИТАЙЛИК...»

эшитамиз — ҳозир энг зўри шу!» — суҳбатдошим шундай деб магнитофонни вараңглатиб қўйди. Кейин... эса ўзи ҳам қўшилиб қўшиқ айта бошлади. Чет эл мусиқасию, алмойи-алжойи сўзлардан бошим айланиб, қулоқ солсам, Моҳира айтаётган сўзлар ўзбекчага ўхшади. «Ие, — дедим ажабланиб — қўшиқ ўзбекчами?» «Бўлмасам-чи, — ҳайрон бўлди у, — ҳеч эшитмаганмисиз «Ал-вакил»ни-я!?. Бу қўшиғини ҳамма билади-ку. «Йўқ, мен эстрада қўшиқчиларидан фақат Юлдуз, Кумуш, Ботир Зокировларни эшитаман, холос. «Унда модадан орқада қолибсиз-да... Тўғри Юлдузларга гап йўқ! Лекин, бизнинг ётоқхонада ҳам, бошқа жойларда ҳам кўпроқ «Ал-вакил»ни эшитишади.

Ҳижолат бўлиб кетдим. Кейин иложи борича «модний» қўшиқни тинглашга, тушунишга ҳаракат қилдим:

Сени томинг кеттан,
Биласанми, нимага?
Чаквотганлигингга.

Саломат а-ҳа,
Саломат а-ҳа.
Мана буни чакма,
Чак-боз,
Маники устоз.
Чак-чак — боз
Маники устоз.

... Ғалати бўлиб кетдим. «Моҳира, тушунмаяпман, сўзларини битталаб айтиб беринг», илтимос қилдим. Моҳира худди эшитганимдай қилиб такрорлади. Туппа-тўғри эшитибман. «Қолганиниям айтиб берайми?», деб сўради-да жавобини кутмай завқ билан давом этарди:

Камида у,
Камида биз,
Ҳаммамиз
Чека-миз, че-ка-миз.
Гапирма, уятсиз
Ман-ман
Ман-чекаман.
Ман-ман
Ман-ичаман.

«Сиз...Сиз... шу қўшиқни яхши кўрасизми?» — дедим довдираб. «Толька шу кассетани эшитаман, бунданам зўр қўшиқлари ҳам бор. Ҳамма айтиб юрибдию, мана:

Ўл-сам, сени дейман,
Ўл-сам, сени дейман,
Сан-и-и гў-за-лиммм...

Бунақа «антиқа» қўшиқларга қизиқиб қолдим-да, қўшиқни охиригача эшитмай Моҳирадан кейингисиниям тезроқ эшитишимизни сўрадим. Кассета айланиб, кейингиси бошланди.

Йўқ, йўқ, демагил,
Сен мени алдамагил.
Ўйлаб баҳонангни топ,
Ота-онангга югур, чоп.

«Йу-у-қ! Йўқ! Йўқ!» — дедим. Мен ичларим титраб. Кетишга шошилиб сумкачамни елкамга илдим-да, кўчага отилдим.

ШЕРМУҲАММАД қизи ёзди.

Янги йилни кутиб...

ЎЙЛАНМАГАН ИШ — КЕЛТИРАР ТАШВИШ

Қарши муҳандис-иқтисодиёт институтининг ректори, институт илмий кенгаши раиси Эргаш Каримов диққатига

Муҳтарам домла!

Сиз билан бизнинг асосий вазифамиз ўсиб келаётган ёш авлодни баркамол, билимли ва бир-бирларига меҳрибон инсонлар бўлиб етишишига, уларни эртанги кунимизнинг ҳақиқий, мустақил юртимизнинг чин эгалари бўлишларига кўмаклашишдан иборатдир.

Гапни узоқдан бошлашимнинг боиси «Туркистон» газетаси таҳририятига сиз етакчилик қилаётган институтнинг «Тиллар ва педагогика» кафедраси ўқитувчилари З. Сариева, Р. Максимов, Т. Ҳукумов, С. Коргопольцева, С. Ким ва М. Ражабовалар «Очиқ хат» ёзиб, ёрдам сўраганликларидир.

Албатта, хат муаллифлари жуда асосли қилиб, 1996 йил, 5 декабрь куни ўтказилган кафедра йиғилишида янги кафедра мудирини сайламоқчи бўлишган ва бунга уларнинг тўла ҳақлари бор, деб ўйлайман.

Сайлов натижасида икки киши, яъни доцентлар Зулайҳо Сариева ва Фарҳод Сафаровнинг номзодлари муҳокама қилинади. Оқибатда кафедра ўқитувчилари З. Сариевани кафедра мудирлиги лавозимига сайлашади ва сиз бошчилик қилаётган илмий кенгашга мажлис протоколи ва кафедранинг талабномасини топширишади.

Таҳририят номига юборилган етти саҳифадан иборат «Очиқ хат»нинг асосий мазмуни ана шундан иборат.

Бу мажлисдан сўнг кафедра ўқитувчилари икки тарафга, яъни З. Сариева ва Ф. Сафаров тарафдорларига бўлинишади. Ҳамкасб дўстлар, ориятли муаллимлар, ёшларнинг устозлари оддийгина амал курсиси можароси туфайли бир-бирларига рақиблик мақомини олишади. Бир-бирларини аямай «савалашади», бир-бирларига аччиқ-тизиқ гаплар айтадилар. Кимнинг қандай камчилиги бору, кимнинг ҳеши кучлироқ эканлиги ҳақида тортишадилар.

«Очиқ хат» мазмунидан шуни англадимки, воқеа жараёнлари албатта сиз бошчилик қилаётган илмий кенгаш ҳайъатининг одилона, оқилона фикрларига муҳтож эди. Аммо бундай бўлмади. Бу жанжалнинг аланга олишида сизнинг ҳам муносиб ҳиссангиз борлигини инкор этиб бўлмайди.

«... ректор Э. Каримов ҳужжат топширган доцент З. Сариевага, сизга кафедра мудирлиги нимага керак, деди. З. Сариева, бир саводсиз киши менга мудир бўлишини истамайман, мендан устунроқ доцент ҳужжат топширганда мен ҳужжат топширмасдим, деб жавоб беради ва илмий кенгашда бу ҳақда кенгаш аъзоларига маълум қилди» (кўчирма таҳририятга ёзилган «Очиқ хат»дан олинди.)

Яна, **«Профессор И. Эрназаров ва ректор кафедрадан ўтмаган доцент илмий кенгашдан ўтади, деб илмий кенгаш муҳитини Ф. Сафаров фойдасига ҳал бўлишини сабабчиси бўлдилар».** («Очиқ хат» дан кўчирма).

Албатта, институт илмий кенгаши жуда нуфузли ҳисобланади. Аммо Ф. Сафаров кафедрага мудир бўлгандан сўнг унинг номзодини қўллаб-қувватламаган ҳамкасбларига қандай муносабатда бўлади? Икки ораласизнинг, сиз бошчилик қилаётган илмий кенгаш аъзоларининг обрусига путур етмайдими?

Шу ўринда «Очиқ хат»дан яна бир кўчирма олишни лозим топдик: **«Шу пайтгача Қарши муҳандис-иқтисодиёт институти доцентлари ҳақиқат куйчилари философия кафедрасининг доценти С. Тожиева ва қишлоқ хўжалиги кафедраси доценти Қурбон Абдиевлар институт коллективининг муҳитини яхшилаш ва ўқув ишларининг сифатини яхшилаш тўғрисида бир неча**

Бонг

бор юқоридаги мутасадди шахсларга мурожаат қилишган, лекин коллектив ўртасида «ёзувчи» номини олиб, барибир ҳақиқат йўқ экан деб ўтиришибди».

Ана холос. Агар «Очиқ хат»да келтирилган шу гаплар рост бўлиб чиқса, унда яхши ниятлар билан кафедра мудири лавозимига ўз номзодини қўйган доцент Зулайҳо Сариеванинг, унинг тарафдорлари бўлмиш муҳтарам муаллимларимизнинг аҳволи-руҳияси қандай кечади? Улар бундан кейин ўз талабалари, шогирдларининг кўзига қандай қарайдилар. Янги кафедра мудири лавозимига тайинланган доцент Фарҳод Сафаровчи?

Муҳтарам домла! Очиқ-ёруғ юз билан сизга мурожаат қилишимизнинг боиси шуки, таҳририят номига юборилган «Очиқ хати»да ҳам, қўшимча ҳужжатларда ҳам гарчи бир оз ҳиссиётга эрк берилган бўлсада, институт коллективи орасидаги муҳит айтарли яхши эмасга ўхшайди.

Ахир сизу биз келажак авлодни тарбиялашимиз, ўзимиздан кейин озод ва обод Ватанни келажак авлодларга қолдиришга масъул кишилармиз-ку! Шунинг учун ҳам газета саҳифаси орқали сизга мурожаат қилишга журъат этдим. Сиз нима дейсиз?! Ахир ҳақиқат ҳам баҳслардан туғилади-ку, шундай эмасми?!

Сизга камолу эҳтиром ила:

Шавкат ҚУЛИБОЕВ, «Туркистон» газетаси Хатлар ва оммавий ишлар бўлими мудири.

Конвертларни қайчилаганда

ҚАРШИДА БИР КЎЗГУ БОР

У унчалик катта ҳам, кичкина ҳам эмас. Ўзига хос ўрни ва эътиборга эга. Катта бир шаҳарнинг бугунги кундаги қувонч ва ташвишларини уч йилдан бери баҳоли қудрат намоён қилиб, одамлар кўнглига ёруғлик олиб кираётир. Сўз нима ҳақида кетяпти, дерсиз. Алоҳида каналга эга бўлган Қарши шаҳар телевидениеси хусусида . Унинг ҳафтада уч марта эфирга узатилаётган кўрсатувларини етти юз мингдан кўпроқ қаршиликлар кузатиб, томоша қилиб келаяпти. Телекўрсатувлар ўзининг жонлилиги, мавзуларнинг ранг-баранглилиги, энг муҳими, истиқлол қуёшининг тобора ёришиб бораётган бетакрор нурларини юртдошларимиз қалбига сингдиришда катта хизмат қилаётир.

Айниқса, «Имконият чўққилари», «Хабарнома», «Иқтисод ва ҳаёт», «Учрашув», «Яшасин, табассум», «Мулоқот», «Армонимсан, муҳаббат», «Шоир қалби», «Мусиқа ва спорт» сингари ўнлаб кўрсатувлар ўз мухлислари кўнглига бир дунё ҳайрат ва қувонч элтаётир.

Зебо ОМОНОВА.

АСАБГА ОТИЛАЁТГАН «ПУШКА»ЛАР

Мана янги йилга ҳам жуда оз фурсат қолди. Шу кунларда шаҳар кўчаларининг файзи ўзгача. Тижорат дўконлари-ю, кафелар, ресторанларга ташриф буюрмасингизданоқ уларнинг ойналарига ранг-баранг қилиб ёзилган Янги йил тилаклари ва Қорбобо, Қорқиз-у арча ўйинчоқларининг расмлари Сизга байрамона кайфият бағишлайди. «Барибир байрам яхшида» — дейсиз ширин энтикиб. Шу пайт бирдан «Па-а-қ!!!» этиб гумбурлаган товуш асабларингизни чирсиллатиб, яхшигина бўлиб турган кайфиятингизни чил-чил қилиб юборади. Сизнинг қўрқиб кетиб жаҳлингиз чиққанини кўрган ҳазилкашлар эса мазза қилиб хохолашади. «Қанақа нарса бу ўзи?» титраб сўрайсиз ҳамроҳингиздан. «Э, буни хлопушка дейдилар, хитойда ишлаб чиқарар экан, бу зормондани» дейди ҳамроҳингиз ҳам ўта норози оҳангда.

Бир оздан кейин ўзингизга келиб, у ёқ-бу ёқдан гаплашиб сал нарироққа бормасингиздан яна ўша «машъум садо» қулоқларингизни қоматга келтиради. «Уф! — дейсиз жонингиз халқумингизга келиб, — қаёқдан олишади ўзи буни?» «Ана ҳамма тижорат дўкончаларида тўлиб ётибди».

Афсуски, ўйиндан ўт чиқади деганларидек, кўпгина ўқувчилар «хлопушкадан» жароҳатланишмоқда. Пул кетидан қувган ноинсоф тижоратчиларни бундай нохуш ҳоллар заррача ташвишга солмаяпти. Бу ҳақда телевизорда кўрсатишяпти, газеталарда ёзишяпти. Аммо ўзгариш бўлмаяпти. Бу нохушликларга ким жавоб беради?

Нигора МАВРУЛОВА, талаба.

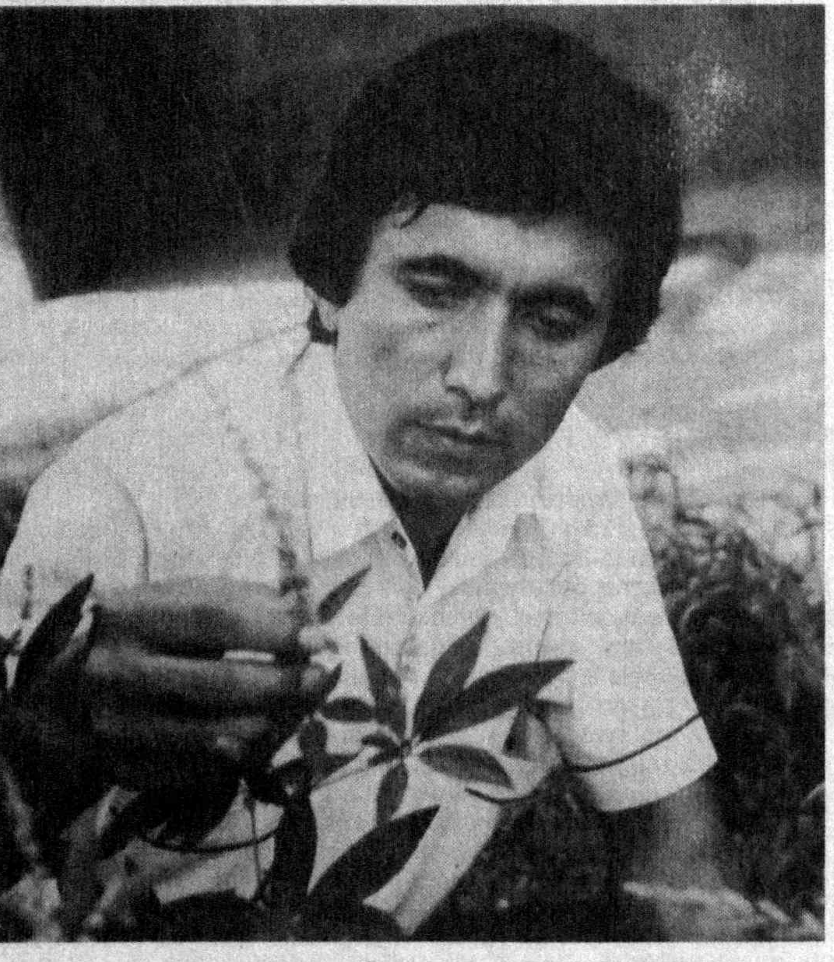

Ислом ҲАМРО

Мендан сўнг ўйнасин бу юртда болам!

СУЮНЧИ

Азиз муштарий. Қуйида шеърларини эълон этаётган муаллифимиз — Ислом Ҳамрони «Туркистон» муштарийларига таништириб ўтиришни лозим топмадик. Чунки у яқин ўн йил газетамиз жамоасида меҳнат қилган. Муштарийларимизга ўзининг ўткир танқидий, чуқур таҳлилий мақолалари билан жуда яхши таниш. Унинг қалами ҳам шу жамоада чархланган, ижодкор сифатида ҳам элга «Туркистон» («Ёш ленинчи») саҳифаларида танилган. Хуллас, бир сўз билан айтганда, Ислом Ҳамро «Туркистон»нинг фарзанди.

Яқиндагина ҳамкасбимизнинг «Шоир бўлдик сендан айрилиб» номли шеърлар тўплами нашрдан чиқди. Китоб «Наврўз» нашриётида нашрга тайёрланган бўлиб, унга севимли шоиримиз Муҳаммад Юсуф сўзбоши ёзган. «Шоир укам киндик қони томган юрт, ўша юрт одамлари ҳақида шундай самимий сатрлар ёзганки, ўқиб беихтиёр уйга кеттинг келиб қолади:...» дейди Муҳаммад Юсуф. Фикримизча Ислом Ҳамронинг шеърларига бундан ўтказиб баҳо бериб бўлмаса керак. Биз Исломнинг китоби ҳақида сўз айтишни адабиётчиларимизга қолдириб, Сизларга унинг янги, китобга кирмаган шеърларини илиндик.

«Туркистон» таҳририяти.

ЁМҒИРДАН СЎНГ

Йиғламоқдан чарчади осмон,
Уф-ф, сукунат босди оламни.
У, нақадар мудҳиш бу жимлик,
Майиб қилиб қўяр одамни.

Биргина сўз дунёга мадор,
«Чиқ» этса ҳам майли бир томчи,
Ота ўғил, тур, отга мингин,
Қарсиллатиб ургин бир қамчи.

Сукут ёмон,
Сукут — ёмон ёв.
Ота ўғил, бағринг тиғла, ҳей!
От минмасанг.
Қамчи урмасанг,
Ҳеч бўлмаса бир бор йиғла, ҳей!

Ота ўғил, овоз қилсанг бас,
Қари олам кетар тўлғониб.
Ўлаётган дунё сасингдан,
Омон қолар —
Кетар уйғониб!

ЁМҒИРЛИ ТУН

(туркум)

Бу кеч само хўп йиғлади,
Тонг отмади.
Ёмғирли тун, сени эслаб
Совқотмадим.

Хобгоҳимга кирди биров,
Сенинг каби.
Сенми дедим? Лабларига
Босдим лабим.

Лабинг титраб бир сўз деданг
Ёмғирли тун.
«Ҳижрон бунча узун экан,
Армон узун!»

Жавоб берай десам йўқсан
Ёнимда ҳеч.
Осмон кўз ёш тўкишини
Қўймас бу кеч.

2

Ёмғирли тун. Якка-ёлғиз
Юрдим кезиб.
Бева шаҳар, мендай ёлғиз
Қолдим сезиб.

Сочларини силай десам
Қўнмас шаҳар.
Йиғлай-йиғлай само куйди
Келмас саҳар.

Ўйлаб эдим, шаҳар мендай
Кўнгли ярим.
У ҳам дилим тушунмади,
Куйди ярам.

Ёмғирли тун. Дўст тутиндим
Булутларга.
Ким ҳам боқар биздек телба
Йигитларга.

Кўнглим қолди ўзимдан ҳам
Шаҳардан ҳам,
Интиқ қилиб, келмай кетган
Саҳардан ҳам.

Кўнглим дедим, юр мен билан
Бир шароб ич.
Телба осмон йиғлашини
Қўймас бу кеч.

3

Ёмғирли тун. Шароб ичдик
Мен ва кўнглим.
Осмон телба, кўнглим телба,
Телба бўлдим.

Осмон билан кўнглим бу кеч
Дўст тутинди.
Улар билан йиғлай дедим,
Бир ютундим.

Томоғида бир тош қолди,
Ютолмадим.
Осмон билан, кўнглим билан
Кетолмадим.

Ёмғирли тун. Ёлғиз қолдим
Энди ўзим.
Кўнглим кетди, осмонларга
Айтиб сўзин.

4

Ёмғирли тун. Кўнглим мени
Ташлаб кетди.
Осмонимни сен томонга
Бошлаб кетди.

Энди бунда на осмон бор,
На ёмғир бор.
Тўрт томоним Ҳижрондала
Ва Армонзор.

Энди сен кел, ёлвораман,
Кел, севгилим.
Сўнг нафасда ҳидингдан бир
Тўяй гулим!..

БЕМОРЛИКДА ЁЗИЛГАН ШЕЪР

Етмиш икки томир, етмиш икки жон,
Бўғзимда чирқилар қушчадай, ёҳу.
Саратон тунидай бир тутам бу бахт,
Бизни ташлаб кетар бир куни, оҳу.

Сочимни қўнимгоҳ қилди саҳарлар,
Ўйлардим, юздаги қизиллик мангу.
Энди менга қизлар хат ёзмай қўйган,
Наҳот сиз ҳам ташлаб кетасиз, оҳу.

Энди манзил яқин. О, гуноҳларим!
Эсласам, юракда уйғонар қўрқув.
Сизни ташлаб кетиш яна бир гуноҳ,
Кетмасам...
Иложим йўқ ахир, оҳу.

Мана, қулоғимда айрилиқ саси,
Чалажон руҳимда фақат бир туйғу.
Мен-ку, кетаяпман... Алвидо... Фақат —
Қабримга бир бора тиз чўкинг, оҳу.

Муддао бахтингиз боғлаб кетишмас,
Нозик юрагингиз тортмасин қайғу.
Илк бор қабримни бир тавоф айлангиз —
Ва сўнг бор тарк этинг бир кулиб, оҳу!

СУКУНАТНИ СОҒИНГАН ОДАМ

Мен сени соғиндим қари сукунат.
Кел, бир бор қучоқла телба руҳимни.
Бугун ҳам келмасанг, бу кўҳна дунё
Сўнг бор эшитади сағир оҳимни.

Сукунат!
Номард дўст!
Қайларда қолдинг —
Шаҳарга сиғмаган қишлоқи даштим?
Мен ҳам чўкаяпман шовқин қаърига,
Мени ҳам тарк этган жайдари шаштим.

Боққин, қароқларим бормоқда чўкиб,
Уларнинг тубига ғарк бўлган олам.
Менимас, уларни сақлаб қол сукут,
Мендан сўнг ўйнасин бу юртда болам.

Сукунат!
Кел энди!
Сўнгги бор қучай!
Сен мени эркала, бир кеч бўл отам!
Бу кеч келмасанг, бас, армонда қолдинг,
Эрта яқинлатмас ёнимга мотам.

ҚАСАМ

Ҳақ десам, хато қилсам,
Ёлғонни худо билсам,
Айтма: «дунё бири кам»,
Ўлим!
Бўлгин сен отам!

Туққаним, иним, оғам,
Синглим, уч мунис опам,
Кўзларида бўлсам нам,
Ўлим!
Сен бўлгин онам!

Излаганим, топганим,
Юрагимга ёпганим,
Бўлса ўзимга ғаним,
Ўлим!
Бўлгин севгилим!

Ўзим қайтсам ўзимдан,
Йўқотганим кўзимдан,
Тополмасам ўғлимдан,
Ўлим!
Бўлгин сен ўғлим!

Қатағон қурбонлари

АКМАЛ ИКРОМОВ ВА МИЛЛИЙ МАТБУОТ ТАРАҚҚИЁТИ

Акмал Икромов ўзбек миллий зиёлилари орасида ўзининг жуда катта сиёсий ва ижтимоий нуфузига, бетакрор ҳурматига эга бўлган ўта билимдон зиёли эди. У 1898 йилда Тошкентнинг «Эгарчи» маҳалласида мударрис оиласида дунёга келди. Унинг отаси Оренбург ислом олий мадрасаси таълимини олган ва Тошкент эски мактаблари ҳамда мадрасаларида ислом ахлоқи, ҳадис илми ҳамда ўқиш-ёзишдан сабоқ берган, ўз уйида мактаб очиб, маҳалла болаларига сабоқ ўргатган.

— Акмал Икромов ана шундай нуфузли оилада туғилган эди, — деб гувоҳлик беради у билан ёшликдан катта бўлган, қўшни «Қози маҳалла»да туғилган, ҳозирда нафақа гаштини сураётган Ёқубжон ота Юсуф ўғли, — Акмал ака илмга ниҳоятда берилган, фикрлаш қобилияти ўткир, бир эшитгани ёки кўрганини сира эсдан чиқармайдиган инсон эди. У дастлаб отаси очган мактабда ва оз муддат бизнинг маҳаллада Турсунхўжа домла томонидан очилган бошланғич мактабда ҳам таълим олган эди.

Аниқ биламан, Акмал ака 1917-1919 йилларда эски мактаб ва рус-тузем мактабларида Суфи Оллаёр ва Навоийдан ёшларга сабоқ берарди. Бу вақтларда эски мактаблар дастурида бу икки аллома ижоди албатта ўқитиларди.

1914 йилда Тошкентдаги 2-босқич тўлиқсиз олий мадрасани тугатган Акмал ўша йилдан бошлаб муаллимликни давом эттирди. 1917-1918 йилларда ўқитувчилар тайёрлов олти ойлик курсини тугатди. Ўзи ҳам муаллимлар тайёрлаш курсларида она тили ва адабиёти, тарих фанларидан дарс берди. 1920 йилнинг бошларида Тошкентдаги тўлиқсиз олий маълумот берувчи, яъни Маориф институтида ҳам маълум муддат ўқиди. Бу даврда унинг дунёқараши, тафаккур қилиш қобилияти тенгқурлариникига нисбатан бир неча маротаба ўсиб борди. Эски тузумдан юз ўгириб, янги ҳаётни, турмушни орзу қилган ёш Акмал Шўро ҳукуматидан кўп яхшиликлар кутиб, озодлик ва демократик томон талпинди.

Акмал Икромов большевиклар фирқасига аъзо бўлиб кирди. Унинг сиёсий онги тобора оша борди. Бу нарса воқеликни тез илғаб оладиган Акмалга лавозимда янги-янги поғоналарга чиқиш учун нарвонлик вазифасини ўтади.

1920 йилнинг март ойи эди. Уни Фарғона вилоят фирқа котиби қилиб ишга юборишади. Шунингдек унга вилоят газетаси «Фарғона»га ғоявий раҳбарлик қилиб туриш вазифаси ҳам топширилган эди. Чунки бу даврда Фарғонада босмачилик ҳаракати деб аталмиш озодлик кураши ерлик фуқаролар томонидан авж пардаларга кўтарилган, босқинчиларнинг ҳужумлари фаоллашган кезларда газета саҳифаларида аксинқилобий материаллар босилиб қолишидан қўрқардилар. Шунинг учун ҳам ҳар бир вилоят газетаси фирқа қўмиталарининг ғоявий тафтишида турарди. Ана ўша даврдан бошлаб вилоят газеталари ўз фаолиятларини эркин сўзлашдан, демократик принциплардан тик бошлаган эдилар...

Қаерда ишламасин, фаолият кўрсатмасин, бутун вужуди билан халқимиз манфаатларини кўзлаб иш тутган Акмал Икромовни 1920 йилнинг ноябрида ўлкада энг қашшоқ вилоят ҳисобланувчи Сирдарёга партия қўмитасининг мафкура бўйича котиби сифатида ишга юборишади. Бу ерда у халқ орасида тарбиявий ва миллий эътиқод ишларини виждон амри билан давом эттирди. 1921 йилнинг октябрида уни Туркистон КП-МКнинг мафкура котиблигидек муҳим лавозимга тайинланган Акмал янгича куч, янгича ғайрат билан ишга киришади: У ўлкада энг аввало халқ таълими тизимида ислоҳотлар қилишни, сўнгра оммавий ахборот воситаларини кўпайтиришни назарда тутиб, ўзининг режасини тузди. У «саводхон халқда савобли ишлар ҳамиша бўлади, буни мен эмас, мусулмон олами ҳадислари айтган», деган нақлга амал қилди...

Тарихий ва давлат ҳужжатларининг гувоҳлик беришича, Акмал Икромов мафкура котиби бўлиб ишлаган ўша 1921 йилларда Туркистонда сон-саноқсиз олти йил муддатли тўлиқсиз ва тўққиз йил муддатли ўрта мактаблар очилди, жумҳурият бўйича бир йил давомида ўнта лицей ва 18 та гимназия янгидан ташкил этилди (Ф. П. 25067 Ф.,54-саҳифа).

Акмал Икромовнинг раҳбарлик таланти, фикрлаш қобилиятининг юксаклиги Лениннинг назарига тушди, Сталинни қувонтирди. Уни коммунистик ғоя асосида ўқитиш фирқанинг ғамхўрлиги сифатида қаралди: 1922 йил-июлида Свердлов номидаги Москва Коммунистик университетига ўқишга юборилди.

У, бу ерда 1925 йилгача кундузги гуруҳда ўқиди. Ўша даврда сиёсатдон, раҳбарлик қобилияти бор, зеҳнли кадрлар етишмас эди. Ана шундан келиб чиқиб, унинг ўқишини сиртқига ўтказишди. 1925 йилнинг январидан уни Лениннинг шахсан кўрсатмаси билан Ўзбекистон Компфирқа МҚнинг мафкура ва масъул котиблиги лавозимига тайинлашди...

Шундай қилиб, талантли раҳбар ўз устида тинмай изланди: ўқишни давом эттирди. У Плеханов номидаги Санъат академиясида оғир саноатни ривожлантириш, бу билан халқ хўжалигида туб бурилишлар ясаш мумкинлигини кўзда тутиб, III-курсдан шу академияда сиртдан ўқий бошлади ва уни 1928 йили тамомлади... — Кейинчалик, менимча 1929 йилда ўша олдинги ўқиши — коммунистик университетни ҳам битирган эди, — деб гувоҳлик берган эди атоқли файласуф олим, марҳум Сулаймон ота Азимов билан бўлган суҳбатимизда: — Мен уни жуда яхши билардим, кўп суҳбатда бўлганман. Жойинг жаннатдан бўлгур, юрганида доим ўй билан юрарди. Қотмадан келган жуссасига ярашиқли қомати бор эди. Юзлари буғдой ранг, тиниқ, кўзлари порлаб турувчи, бўлар бўлмасга кула бермайдиган, жиддий ва самимий, ўрта бўйлидан баландроқ кўринишдаги киши эди. У битта гапиришни ёқтирарди. Сўз бериб, уни бажармаганни ёқтирмасди. Унинг сўзлари ўта таъсирли, ҳажвга тўла, юморли бўларди. Шу сабабдан ҳам унинг чиқишларини халқ давомли қарсаклар билан бўлиб турарди...

Сира эсимдан чиқмайди, 1934 йили 10 мартда Шўро ёзувчиларининг Республика съезди бўлди. Шунда Акмал Икромов нутқ сўзлади. У Ўзбекистон ёзувчиларининг ютуқ ва камчиликларини кўрсатиш билан бирга шоир Жиғойнинг ижодини дабдала қилган эди. Роса танқид қилиб туриб, унинг оёғини тиклаб олишига керак бўлган барча йўл-йўриқларни юракдан айтган эди. Бурлак деган ёзувчининг «Зарба» номли асарини беаёв танқид этганида нутқ жуда таъсирли бўлганидан ҳамма ўрнидан туриб қарсак чалган эди.

Суҳбатимиз давом этади. Индамасам, отахон ўз сўзини поёнсиз давом этарди. Чунки бу инсон билмайдиган, кўрмаган нарсаларнинг ўзи кам эди. Шу боис, ўзимни қизиқтирган саволларга жавоб олиш учун отани бир оз тўхтатиб фикрини бўламан.

— Ота, Акмал Икромов ҳақида яхши фикрлар бердингиз. Мени бир муҳим масала қизиқтириб келади. У ҳам бўлса, «босмачилик ҳаракати» билан боғлиқ бўлган нарса. Босмачилик авж олган даврларда у киши Наманган ва Фарғонада раҳбарлик лавозимларида ишлади. Унинг бу ҳаракатга муносабати қанақа бўлган эди? Қолаберса «босмачи» сўзининг чиқиб келишини қандай талқин қиларди, бу одам? Узингиз-чи?

Ота ўйлаб туриб жавобга ўтди:

— Аслини олганда, босмачилик ҳаракати босқинчилар томонидан, Шўро томонидан ташкил этилган бир мудҳиш маросим — хунрезлик эди. Ерлик халқ босмачиликни ташкил қилмаган, хаёлига ҳам келтирмаган... Акмал ака Фарғонада ишлаб юрган кезларда, хаёлига ҳам келтирмаган... Акмал ака Фарғонада ишлаб юрган кезларда, бу 20-йиллар охирларида Москвадаги учрашувимизда бўлиб ўтган эди, бу ҳаракатга унча бош қўша бермас экан. Буни ўзлари айтган эдилар. Сабабини сўраганимда деган эдилар: «Сулаймон, буни бировга айтмагину, ерлик халқлар босмачи эмас эди. Аслида бу сўз дастлаб Фарғона водийсида пайдо бўлган эди. У ернинг иқлими, об-ҳавоси, бойликлари, хўжалигининг турли-туманлиги оқ пошшонинг ҳам ҳавасини келтиргани боис, у ерни биринчи бўлиб босиб олган эди. Нега энди уларга қарши беаёв курашган ерлик халқлар улар томонидан «босмачи» деган тамғани олишмади? Бунинг сабаби, уларнинг босқинлари ҳеч ҳам қизилларникига ўхшамасди. Қизиллар мисли кўрилмаган даражада қон тўкиш эвазига — Октябрь тўнтариши билан бу ўлкани қўлга киритган. Уларга қарши бош кўтарганлар «босмачи» номини олган...»

Шу ерга келганда Акмал ака бошқа томонга ўтмадилар ва изоҳ беришни ҳам хоҳламадилар. Аммо қўшиб қўйдилар: «Бунинг жуда нозик сири бор, кейин айтиб берарман...»

20-30-йиллар ҳаёти, айниқса қатағонлик билан боғлиқ бўлган қулхўзлаштириш ва қулоқлаштириш онлари ҳужжатасровлари материаллари, қолаберса тарихнинг тирик шоҳидлари ҳикоялари шундан далолат берадики, дарҳақиқат «босмачи» сўзи Фарғона водиси аҳолиси ўртасида тарқаб, унинг кўлами Қашқадарё, Сурхондарё, Бухоро каби ўлкаларга тарқаган...

Бу сўз дастлаб большевикларнинг ерлик халқлар орасига нифоқ солиш ва бойларга камбағалларин қарама-қарши қилиб қўйиш оқибатида, фуқаролар уришни ташкил этиш жараёнида пайдо бўлган.

Қандай қилиб? Саволга қуйидаги жавоб ўринли бўлур: босқинчиларнинг камбағалларга кўрсатган айрим мурувват ва шафқатлари — Шўро имтиёзлари, бойлар ерлари, молу мулкларини камбағалларга олиб бериш сингари ифлосгарчиликлари, уларни Шўрога бўлган меҳрини уйғотган эди. Қола берса ўрисларни босиб келиши, Шўрони Туркистонда ўрнатилишига қарши бош кўтарган ерлик бойлар, ер эгалари, аслзодаларни бефарқ қолдирмади. улар босқинчиларга қарши озодлик ҳаракатини бошладилар. Бу даврда болшевикларга, Шўроларга сотилган баъзи хоин, миллий иккиюзламачилар «босмачи» номида юритилган аксилшўравий, озодлик тарафдорлари томонидан қаттиқ жазоландилар. Айтиш жоиз бўлса озодлик жангчилари — «босмачи»лар бундай хоинларнинг терисини шилдилар, азобнинг ҳамма турини қўлладилар. Бу нарса большевиклар кўзлаган ўзаро фуқаролар урушини чиқариш йўлидаги режасининг тўла қонли бажарилиши эди...

Шундай қилиб, «босмачи» сўзи Ўрусия босқинчилар томонидан камбағаллар уйларига қулай вақтларда бостириб келиб, хоинларни жазолаш билан боғлиқ ҳолда «хонадонларга бостириб кириш» маъносида қўлланган эди. Лекин бунинг ижтимоий нозик томони ҳам бор эди. Буни большевиклар очиқ айтишдан «ийманиб» яширган эдилар. Бу қуйидагилар билан белгиланарди: озодлик аскарлари — ерлик ватанпарварлар қизилларнинг казармалари, етиш жойлари, ўқ-дори сақлайдиган омборхоналари, техникаси турадиган худудларни разведка қилиб олиб, кечалари, қулай пайтларда тўсатдан ҳужум уюштирардилар. Мардонавор босиб кириб, уларни ер билан яксон қилардилар. Бундай жараёнлар водийда жуда кўп марта бўлган эди. «Босмачи»ларнинг бундай ҳужумлари, улар эгаллаб олган жойларга бостириб келиб, уларга етказган зарарлар, босқинчиларни — қизилларнинг уйқусини келтирмас эди. Ана ўша аламдан, уйқусизликдан келиб чиқиб, озодлик ҳаракатининг лашкарларига — ерлик кишиларга нисбатан «босмачи» сўзини қўллаган эдилар.

Ҳайдарали Узоқов,
тарих фанлари доктори,

(Давоми бор)

Футбол

САБОҚ

Тақвимнинг 4 декабридан 21 декабригача 16 кунни банд қилган, аслида, танаффусларини инобатга олмаганда, 10 кун давом этган Осиё кубоги мусобақалари ниҳоясига етди. Финал учрашувида майдон эгалари БААликлар Саудия Арабистонини қабул қилишди. Лекин бу кўчма маънодаги гап. Аслида Саудиялик футболчилар ўзларини мезбондек сезишди ва 66.000 (аввал шов-шув қилинганидек 100.000 эмас, демак, «Пахтакор» стадиони билан тенпа-тенг) томошабин билан лиқ тўлган Абу-Даби ўйингоҳида «рақсга тушишди». Финал ўйинининг боришига қараганда, ҳисоб бу каби якунланмаслиги керак эди. Лекин футболда имкониятдан ҳам, хоҳишдан ҳам, тазйиқдан ҳам устун бир нарса — иштиёқ бор эканки, БААликлар айнан шу йўқлиги учун Осиёга хос натижа кўрсата олишмади. Нега Осиёга хос деяпмиз? Сабаби, ўтказилган 11 та биринчиликнинг 8 тасида мезбонлар ғолиб чиқишган. Бу нимадан далолат?..

БААликларнинг Эрон ва Қувайт ўртасидаги бронза медал баҳсида қўшимча вақт ўйнашга рухсат бермаганликлари (?) бизни бу сафар ҳам финалдаги иккинчи жамоа «Эҳ, яхши ўйнолмадимда», — деб эмас, «Эҳ, мезбон эмасман-да!», — деб ўкинади, дея ўйлашга мажбур қилган эди. Йўқ. Айнан БАА футболчиларида етишмаган иштиёқ Саудиялик футболчиларда топилди.

Ўйиндан сўнг улар 14-рақамли ҳужумчини осмонга кўтариб хато қилишди. Осмонга бутун жамоани кўтариш керак эди, бутун Саудия Арабистонини кўтариш керак эди.

Ям-яшил шапкасига «KSA» деб ёзиб олган бир гуруҳ «майдонга энг яқин томошабинлар» шу кунни қанча кутишди, шу кунга қанча тайёргарлик кўришди. Ахир Қирол Фаҳд кубогида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритиш осонми? Энди Саудия Осиё шарафини Оврўпа чемпиони Германия, Африка чемпиони ЖАР ва Америка чемпиони (кимлиги ҳали номаълум. Лекин ё Аргентина ва ё Бразилия бўлади. Уларда бошқа пичоққа илинадиган йўқ) билан ўтказиладиган қўштирноқ ичидаги жаҳон чемпионатида ҳимоя қилишади.

Ҳар бир мусобақа якунланганида, энг зўрлар аниқланади, мукофотлар топширилади. Энг зўр жамоа, аниққи, Саудия Арабистони.

Энг зўр дарвозабон доимо голибларнинг дарвозабони ҳисобланади — Муҳсин Файруз Осиёнинг 96 йилги олтин қўлқопи соҳиби бўлади (агар шундай мукофот таъсис этилса), энг зўр ҳужумчи — Али Дайи эканлиги кундек равшан. Унинг Қувайтликларга киритган афсонавий голи (хоҳ қалдирғоч бўлиб урди денг, хоҳ балиқ бўлиб урди денг, ҳаммаси мос келаверади)гина уни шу лавозимга лойиқ қилиб турибди. Кореяга урган 4 та тўпи эса энг зўр ўйинчи бўлишига шак-шубҳа қолдирмайди. Хуллас, зўрларнинг тури кўп. Камида 20 хил «зўр» топилиб, ҳар бирига турли мукофотлар берилади. Ҳам «Эмиратес-96», ҳам Осиёдаги 1996 йилги яхши ўйинчилар битта қилиб табриклананади (Бир ўқла икки қуён уриладди).

Ўзбекистонликлар бекорга эрта қайтиб кетишди. Уларга аталган мукофот ҳам бор эди—«Энг яхши ўйнай олмаган жамоа» деган. Келинг, юртдошларимизнинг учта ўйинига бироз назар ташлаймиз. Бугало дарвозабон сифатида яхши ўйин кўрсатди. «Дарвозабон — ярим жамоа», — деб бежиз атишмаган. Лекин жамоанинг қолган ярми ўйнамаса, Бугалода нима айб? Хитойга урилган иккинчи голдан кейин (биринчи голдан кейин ҳам) Бугалонинг қанақа аҳволга тушганини кўрдингизми? Йўқ, сизлар ўйинни телевизордан кузатгансизлар. Телевизорда эса буни олиб беришмади. Бугало шунақа хурсанд бўляптики, асти қўяверасиз. Эронликлар гол урганида дарвозабони ҳам югуриб бориб, гол урган ўйинчини қучоқлаганди. Бугало хурсандлигидан шуни ҳам қилолмади. Кўзидан ёш чиққудек шод бўлди. Мана, жамоанинг битта ярми иккинчи ярмига қанчалик хайриҳоҳ. Бугало ўйинчиларнинг ютуғига қувонди. Хўш, жамоанинг иккинчи ярми нима қилди? Футболчиларимиз на ўзлари бирор бир мукофот олишди, на Бугалони мукофот олишига қўйишди. Нега Сурияга ютқаздик. «Молодеж...»нинг ёзганича бор — Ўзбекистон бошқа жойда ва бошқа вақтда Сурия билан нафақат дуранг ўйнашга, балки енгишга, енганда ҳам катта ҳисобда енгишга қодир эди. Лекин гуруҳ ўйинларининг Европадагидек бир вақтда ўтказилмагани, Хитой енгилганидан сўнг, дуранг ҳам бизни кейинги босқичга олиб чиқаркан , деган хулоса ҳосил бўлгани — мағлубиятга сабаб.

Агар Япония—Хитой ва Сурия — Ўзбекистон бир пайтда (майли, бошқа-бошқа майдонда) тўп суришганда, йигитларимиз фақат ғалаба учун ўйнашарди (Хитой Японларни келишиб енгади, деб ўйлаб) ва нафақат енгишарди, балки катта ҳисобда енгишарди (чунки тўплар нисбати ҳам бизда Таиландникидан кейин иккинчи ўринда турарди). Йўқ, бундай бўлмади ва бундай бўлмаганиям маъқул. Акс ҳолда...

Аваз БЕРДИҚУЛОВ.

«ЎЗБЕККИНО» — ДАВЛАТ — АКЦИОНЕРЛИК КОМПАНИЯСИ

Ўзбек миллий киноси учун жаҳон андозалари даражасида мутахассислар тайёрлаш мақсадида «Ўзбеккино» Давлат-акционерлик компанияси хорижий киноакадемиялар ва ўқув марказларига иқтидорли ёшлар вакилларидан ўқишга юбориш учун танлов эълон қилади.

Танловга ёши 30 гача бўлган Олий маълумотли, кино соҳасида ишлаётган ёки унга қизиққан инглиз, француз ёки немис тилини билган ёшлар таклиф қилинадилар.

Тўлиқ маълумотни «Ўзбеккино» ДАК Ишлар бошқаруви Бошқармасидан олиш мумкин:

ТОШКЕНТ Ш., Ўзбекистон кўчаси 98, Киночилар уйи. тел. 45-81-05.

«ЎЗБЕККИНО» ДАВЛАТ-АКЦИОНЕРЛИК КОМПАНИЯСИ.

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир Абдуқодир НИЁЗОВ

Навбатчи муҳаррир: Меҳрибон ҚУРБОННИЁЗОВА.

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 36-56-58, 33-95-97; хатлар бўлими — 36-54-64; тижорат бўлими — 33-79-69; ижодкор ёшлар бўлими — 36-54-64; спорт, ҳарбий ватанпарварлик бўлими — 36-58-93, котибият — 36-58-48.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32—уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Реклама ва эълонлар учун тел.: 33-95-97, 33-79-69

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси

Буюртма Г. — 0702.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41

Ҳажми — 2 табоқ Тираж: 8913.
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.

Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти — 20.30

1 2 3 4 5 6